

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี พ.ศ. 2546
2. การจัดการศึกษาปฐมวัย
3. การพัฒนาบุคลากร
4. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย
5. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
6. กระบวนการและวิธีพัฒนาบุคลากร
7. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ

จังหวัดมหาสารคาม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี พ.ศ. 2546

1. แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิด ต่อไปนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กพัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้ และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กอาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กกว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตาม อายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่อธิบายว่า เด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเองทำงานที่เหมาะสมกับวัย และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อบ ๑ ตนเอง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทาง ให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์เรา มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการ ที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีถ้าผู้เรียน ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นั้น เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลองสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัส และการรับรู้ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเองเรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้ สิ่งแวดล้อมเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นกับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม และสังคมบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็ก มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่นมีความสุข สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดกับแนวคิด 4 ประการ ดังกล่าว ข้างต้นทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย กำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ทราบถึงแนวคิดหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของตนและนำสู่การปฏิบัติให้เด็กปฐมวัยมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตรหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยการศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2. สารสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)

2.1 หลักการเป็นหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3-5 ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายอารมณ์สังคมสติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสเพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุลโดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนานตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขเป็นคนดีและคนเก่งของสังคมและสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยความร่วมมือจากบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชนสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 มีสาระสำคัญดังนี้

2.1.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2.1.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2.1.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2.1.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

2.1.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

2.2 จุดหมาย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัยเด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดหมาย 12 ข้อ และในแต่ละช่วงอายุผู้สอนจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะตามวัยของเด็กด้วย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จะครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

2.2.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

2.2.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน

2.2.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

2.2.4 มีคุณธรรมจริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

2.2.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะดนตรีการเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

2.2.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

2.2.7 รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและความเป็นไทย

2.2.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

2.2.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

2.2.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

2.2.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2.3 โครงสร้างของหลักสูตร

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบท สังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฏิบัติให้สอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญ ๆ ของเด็กปฐมวัยผู้สอนต้องตระหนักเพราะเด็กในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะสำคัญที่เด่นแตกต่างกันไปถ้าผู้สอนไม่เข้าใจย่อมทำให้การพัฒนาเด็กไม่เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้ อาทิเด็ก 3 ขวบ ชอบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางการจัดสื่อวัสดุให้เด็กวัยนี้ต้องมีเพียงพอที่จะสนองความต้องการไม่เกิดการรอคอยนานจนเกินไปหรือเด็ก 3 ขวบ ต้องการการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่เพิ่มขึ้นเนื่องจากร่างกายอยู่ในช่วงที่ต้องพัฒนาทางกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กเริ่มรู้จักใช้พลังสามารถควบคุมร่างกายได้การจัดกิจกรรมสามล้อให้เด็ก 3 ขวบ ได้ขี่เล่นจึงเหมาะสมกับวัยหรือเด็ก 4 ขวบ ชอบท้าทายผู้ใหญ่ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและควรให้เด็กได้รับรู้เรื่องขอบเขตและวินัยในการเล่นอย่างสม่ำเสมอดังนั้นพัฒนาการเด็กทุกด้านจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันและเด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสภาพบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กดังนั้นการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจึงกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังภาพที่ 2

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุ 3-5 ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรรู้
	1. ด้านร่างกาย 2. ด้านอารมณ์และจิตใจ 3. ด้านสังคม 4. ด้านสติปัญญา ร่างกาย	1. เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2. เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก 3. ธรรมชาติรอบตัว 4. สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก
เวลา	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดู	

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

ที่มา : หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 (อายุ 3-5 ปี)

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของคำว่าการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา “การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษา หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการ

เทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในทศวรรษที่สอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัวนอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปี ก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกระทรวง การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น
2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันอื่น เป็นผู้จัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 5) สรุปว่า พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

4. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) : ฉบับสรุป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 23 – 53) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานในแต่ละวัตถุประสงค์ใหม่ ดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา เป้าหมาย

คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพใฝ่เรียนรู้ และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

แนวนโยบาย 1 พัฒนาคอนภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภท การศึกษา

เป้าหมาย

ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถภาพทั้งทางด้านการอ่านและการเขียน ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การคิดคำนวณ คณิตวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่ม สร้างสรรค์รัก การอ่าน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบการดำเนินงาน

1. พัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เด็กปฐมวัยอายุ 0 - 5 ปี ทุกคนก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถาบันศาสนา เอกชน และสถาบันการศึกษา ร่วมรับผิดชอบให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัยอย่างมีคุณภาพ และมีความพร้อมในการศึกษาและเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น

2. หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผลทุกระดับ และประเภทการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมทั้งจัดบริการการศึกษาและเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถและด้วยภาพพิเศษด้านต่าง ๆ

3. ยกระดับคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และภาษาไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้สูงขึ้น

4. ทบทวนและพัฒนาเกณฑ์การจบหลักสูตรแต่ละช่วงชั้นเป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้และทบทวนระบบการเรียนแบบหน่วยกิต ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร

5. จัดให้มีระบบการศึกษาและเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการศึกษาและเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เป็นมาตรฐาน

6. แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษา ที่ด้อยคุณภาพ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มาตรฐานตามเกณฑ์ อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลาน ในทุกระดับ / ประเภทการศึกษา

8. พัฒนาคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

9. ปฏิรูปอุดมศึกษา

10. พัฒนาคุณภาพระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

11. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบและแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

แนวนโยบาย 2 ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

เป้าหมาย

ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

กรอบการดำเนินงาน

1. จัดให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติหลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม
2. พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการวัดและประเมินผลในทุก ระดับ / ประเภทการศึกษา เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง
3. จัดการศึกษากับศาสนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมนำความรู้
4. สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน และเฝ้าระวังปัญหาด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม
5. ส่งเสริมบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาและสถาบันสังคมอื่น ในการปลูกฝังและเสริมสร้างผู้เรียนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของคนไทย

แนวนโยบาย 3 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดาร

เป้าหมาย

ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตมีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สังคมไทยเพื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

กรอบการดำเนินงาน

1. จัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
2. พัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลายเข้าถึงง่ายมีระบบเทียบ โอนความรู้และประสบการณ์
3. ส่งเสริมและเพิ่มบทบาทการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
5. ส่งเสริมการรู้หนังสือและการรณรงค์ให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน
6. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กร วิชาชีพ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และการศึกษาทางเลือกอื่น
7. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทาง
8. ส่งเสริมการจัดวิทยาลัยชุมชน

9. จัดและส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ วิทยุ โทรทัศน์อินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกล สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และสื่ออื่น

10. จัดสรรทุนการศึกษาและสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

แนวนโยบาย 4 ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและ เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาชาติประเทศ

เป้าหมาย

กำลังมีคุณภาพ มีสมรรถนะ และปริมาณตรงตามความต้องการของประเทศ สามารถ เสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการร่วมมือและแข่งขันกับนานาชาติประเทศ

กรอบการดำเนินงาน

1. กำหนดทิศทางการความต้องการกำลังคนและสร้างระบบเครือข่ายความร่วมมือในการ ผลิตและพัฒนากำลังคนจากภาคส่วนต่าง ๆ

2. พัฒนาระบบเตรียมความพร้อม และการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ให้ผู้เรียน รู้จักตนเองและสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเลือกเรียนตามความ สนใจ ความถนัด และความต้องการ

3. พัฒนาอบรมมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ

4. พัฒนาหลักสูตรมาตรฐานมรณณะ วิชาชีพ

5. จัดการศึกษาอาชีพหลักสูตรต่อยอดจากการศึกษาภาคบังคับ

6. จัดการศึกษาและเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ

7. จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา

8. ส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

9. จัดทำมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และผู้บริหารอาชีวศึกษา รวมทั้งให้มีระบบ เพื่อจูงใจผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาเป็นครู อาจารย์ อาชีวศึกษา

แนวนโยบาย 5 พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบ ประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

เป้าหมาย

1. พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สูงขึ้นและผ่าน เกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมุ่ง พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภท พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในกับ การบริหารและปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษา

3. ส่งเสริมให้มีกลไกการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน
4. พัฒนาระบบและหลักเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้อง

กัน

5. ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบัน
6. พัฒนาระบบนิเทศการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

แนวนโยบาย 6 ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าหมาย

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้สามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีขวัญกำลังใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

กรอบการดำเนินงาน

1. ปรับระบบการผลิต การคัดสรร ค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและคนดี มีใจรักในวิชาชีพมาเป็นครู
2. วางแผนการผลิต การพัฒนา และการใช้ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ
3. จัดให้มีสถาบันระดับชาติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันผลิตครู วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู
4. ส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู ให้มีความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู
5. ปรับปรุงและพัฒนาระบบและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครู
6. เร่งรัดพัฒนาครูที่สอนไม่ตรงวุฒิให้มีความรู้ ความสามารถสอดคล้องกับวิชาที่สอน
7. จัดระบบเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นที่มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู
8. ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถทั้งด้านวิชาการและการบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

เป้าหมายรวม

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร

แนวนโยบาย 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เป้าหมาย

สถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม มีการจัดการศึกษาทางศาสนาและทั่วไปอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น มีการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสมานฉันท์และความสงบสุขอย่างกว้างขวางมากขึ้น

กรอบดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาและเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในทุกกระดับและประเภทการศึกษา
2. ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย และการเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ
3. ส่งเสริมการศึกษาศาสนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ศาสนาและการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสงบสุข และความสมานฉันท์ของสังคมไทยและสันติสุขของโลก
4. เสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ในทุกเขตพื้นที่การศึกษา / จังหวัด / กลุ่มจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงบ้าน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเข้าด้วยกันและรวมพลังในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

แนวนโยบาย 2 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต

เป้าหมาย

มีความเครือข่ายภูมิปัญญามากขึ้น และประชาชนมีวิถีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา และกีฬาอย่างมีคุณภาพและอย่างหลากหลายมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการสร้างสรรคความรู้ใหม่ ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมสนับสนุนและเรียนรู้ รวมทั้งการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา นันทนาการและกีฬา และภูมิปัญญา ทั้งการศึกษาใน

ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

3. ส่งเสริมสนับสนุนองค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนและสถาบันทางสังคม
อื่น ๆ จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรด้านศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา และภูมิปัญญา
อย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นต้นแบบแก่เด็ก เยาวชน และสังคม อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการจัดหา
สิ่งจูงใจและการคุ้มครองดูแลเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่องและมีศักดิ์ศรี

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกจิตสำนึก อนุรักษ์ รักษาทำนุบำรุง และเผยแพร
ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

แนวนโยบาย 3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และ
ทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้
ประโยชน์

เป้าหมาย

มีการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรมเทคโนโลยีและทรัพย์สินทาง
ปัญญาเพิ่มขึ้น มีการบริหารจัดการความรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์ และการ
พัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์
เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการ
ดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

2. ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา การ
บริหารจัดการความรู้เป็นสาระสำคัญในหลักสูตรและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
เหมาะสมในทุกระดับและประเภทการศึกษา

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย
และบุคลากรวิชาชีพทางการวิจัยที่มีคุณภาพ มีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถทำการวิจัย
และพัฒนา สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญารวมทั้งการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐานด้านการวิจัย

4. ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้น กลไกการวิจัยและถ่ายทอด
ความรู้และเทคโนโลยีระหว่างภาคธุรกิจเอกชน สถานประกอบการ กับสถาบันอุดมศึกษา และ
อาชีวศึกษา ส่งเสริมการรักษาพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการให้ความ
คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

5. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการพึ่งตนเอง ทางเทคโนโลยี โดยจัดให้มีกลไกและงบประมาณสนับสนุน เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการ

6. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสมองและสติปัญญา ผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัย และมีเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ท้องถิ่น ชุมชน และสถานศึกษา

7. ส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ... เพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพด้านการวิจัยของประเทศ สู่มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่มีขีดความสามารถในระดับโลก (World Class University) และผลิตกำลังคนระดับสูงในสาขาที่ประเทศต้องการ

8. ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

9. จัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการศึกษา วิจัย และเสนอแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

เป้าหมายรวม

สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้ง ความร่วมมือในภูมิภาค และกับนานาชาติมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันบนโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

แนวนโยบาย 1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมาย

มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบหลากหลายอย่างกว้างขวางมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. เร่งรัดหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนา และการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการเร่งรัดการจัดตั้ง กองทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการเร่งรัดการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนา การศึกษาและการเรียนรู้

2. ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน หนังสือและตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และบทเรียน หรือเนื้อหาผ่านสื่อ (Courseware) เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการผลิตรายการและเนื้อหาสาระที่มีคุณภาพ ที่ส่งเสริมการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

3. รมรงค์ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิง สร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด และกระจายโอกาสการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสารมวลชนทุกรูปแบบ ไปสู่ผู้เรียนทุกระดับและประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างทั่วถึง และมี คุณภาพภายใต้การกำหนดเป้าหมายสัดส่วนนักเรียน นักศึกษา : คอมพิวเตอร์ ในทุกระดับ / ประเภทการศึกษา

4. เร่งรัดพัฒนาเครือข่ายและเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารเพื่อ การศึกษา ที่เข้าถึง ประหยัด และสะดวกต่อการใช้ สำหรับผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนทั่วไป

5. เร่งรัดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ในรูปแบบที่ไม่หวังผลกำไร เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทั่วถึง

6. ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังในการนำเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับประเภทการศึกษา โดยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี ในการเรียนการสอน

7. ประสานงานกับองค์กรเพื่อการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

แนวนโยบาย 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป้าหมาย

มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งและเตรียมความพร้อมให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

กรอบการดำเนินงาน

1. ให้มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการการระดับชาติเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาและมีแผนการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจแบบขั้นบันไดได้ตามศักยภาพความพร้อม รวมทั้งแผนส่งเสริมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและความพร้อม โดยมีเกณฑ์การประเมินเพื่อจัดกลุ่มตามศักยภาพความพร้อม
2. เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมืออาชีพ ทั้งเพื่อการจัดตั้งและรับโอนสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนกลางในการสนับสนุนด้านวิชาการและกำกับ ดูแล ด้านคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการ
3. สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ และคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
4. จัดทำแผนบูรณาการเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา และกำหนดเป้าหมายผู้เรียนแต่ละระดับ/ประเภท/สังกัดในพื้นที่
5. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความหลากหลายในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้ามาร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง

6. สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และสนับสนุนสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัว เป็นสถานศึกษานิติบุคคลเต็มรูป และในระดับอุดมศึกษาให้พัฒนาสู่การเป็นสถาบันในกำกับ

7. ส่งเสริมการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภท โดยยึดพื้นที่เป็นฐานทั้งระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด พื้นที่พิเศษ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ให้มีองค์กรคณะบุคคลเพื่อประสานและพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท/สังกัด ให้เกื้อกูลกัน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา โดยยึดชุมชนเป็นฐาน (Community based)

8. ส่งเสริมให้มีสมาชิกการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

แนวนโยบาย 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคมและทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษาและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา

เป้าหมาย

ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมศึกษามากขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภาคเอกชนต่อรัฐเป็น 35 : 65 ภายในปี 2559

กรอบการดำเนินงาน

1. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการโดยองค์กร คณะบุคคล ในระดับ/ประเภทต่าง ๆ ทั้งกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรรมการสถาบันอุดมศึกษา และอื่น ๆ ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษามากขึ้น ตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3. สนับสนุนและมีมาตรการจูงใจทั้งด้านภาษีและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมากขึ้น ควบคู่กับการสนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร และการลดค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรมรวมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกับรัฐ และกำหนดเป้าหมายสัดส่วนการจัดการศึกษาของเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

4. สนับสนุนการศึกษาทางเลือก และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ โดยบุคคลครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน โดยให้มีคณะกรรมการระดับชาติ

เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบการวัดประเมินผล การรับเข้าศึกษาต่อ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนให้เอื้อต่อการศึกษาทางเลือก โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. ลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับ นโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา นิเทศ และติดตามประเมินผล การบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนา ต้นแบบที่ดี และส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง และขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและเรียนรู้มี คุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ

6. ส่งเสริมพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาเอกชนกับ สถานศึกษาของรัฐบาล ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา โดยปรับปรุง กลไกการบริหารจัดการรองรับ

7. ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สมาหุการค้าไทย สมาอุตสาหกรรมแห่ง ประเทศไทย และสถาบันสังคมอื่น ร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย

8. ส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับหน่วยงานและ สถานศึกษา

แนวนโยบาย 4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษาตลอดจน การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนเงินนอก งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้น มีทุนการศึกษาเพียงพอสำหรับผู้เรียนดี ผู้มีความสามารถพิเศษและ ผู้ด้อยโอกาส มีการใช้มาตรการทางการเงิน การคลัง เพื่อส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษาในรูปแบบที่น่าสนใจและหลากหลายมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบ ต่าง ๆ อย่างหลากหลายจากทุกภาคส่วนของสังคม ผ่านมาตรการจูงใจด้านภาษีอากร สิทธิ ประโยชน์ และอื่น ๆ ในรูปแบบที่น่าสนใจ อาทิ การขยายเขตงานการหักลดหย่อนภาษีเงินได้ บุคคลและนิติบุคคล สำหรับเงินบริจาคเพื่อการศึกษาการยกเว้นภาษีโรงเรียนและที่ดิน แรงให้มีการออกกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและกันรายได้ส่วนหนึ่งมาใช้ในการศึกษา เป็นต้น

รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ ผ่อนคลายกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อการศึกษา

2. ส่งเสริมให้สถานศึกษาหารายได้จากทรัพย์สิน นวัตกรรมความรู้ทางวิชาการ ผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญา โดยร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งสถานประกอบการ

3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการค่าใช้จ่ายในการเรียนของตนเองตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประโยชน์ตกกับผู้เรียนมากกว่าสังคมโดยรวม

4. พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

5. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการการเงินและงบประมาณ โยจัดสรรผ่านด้านจุดประสงค์หรือผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ความต้องการของผู้เรียนเป็นกลไกหลักในการจัดสรรเงินงบประมาณ

6. พัฒนาระบบการจัดสรรทุนการศึกษาทั้งหมดให้เปล่า และทุนกู้ยืมเพื่อเป็นกลไกเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและการพัฒนากำลังคนตามความต้องการของประเทศ

7. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณ เพื่อการศึกษาและเรียนรู้มากขึ้น ทั้งในส่วนสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสังกัดอื่น รวมทั้งจัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้เพื่อศึกษามากขึ้น

แนวนโยบาย 5 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับบนโลกอย่างสันติสุขมีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

เป้าหมาย

มีความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศสมาชิกอาเซียนและนานาชาติมากขึ้นมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่เป็นสากล เป็นศูนย์กลางหรือหรือศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาของภูมิภาคที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียนและนานาชาติมีการแลกเปลี่ยนนักเรียน นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการและนักวิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาแรงงานกับนานาชาติประเทศเพิ่มขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา การวิจัยและพัฒนา และการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค (Regional Education Hub) ในสาขาที่มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ

2. ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล

3. ส่งเสริมสนับสนุน องค์กรและสถาบันการศึกษาของประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์เครือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศ ทั้งในประชาคมอาเซียน ระดับภูมิภาคและระดับสากล

4. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาระหว่างประเทศการเชื่อมโยงภูมิภาคไทยกับภูมิภาคสากล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ทักษะ และมีบทบาทด้านการศึกษาในองค์ระหว่างประเทศ

5. กำหนดมาตรการทั้งเชิงรับและรุก เพื่อการเปิดเสรีทางการค้าและบริการด้านการศึกษาทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งเตรียมความพร้อมทั้งด้านคน เงิน เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและความรู้เพื่อเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรู้เท่าทัน

6. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากลเป็นภาษาที่สองตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ภาษาที่สาม เช่น ภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียนภาษาสนใจ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสื่อสารได้ และเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ไร้พรมแดน

7. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตรสมทบหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษาและรองรับตลาดแรงงานนานาชาติ
สรุปได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้

จากการศึกษาระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับการศึกษา สามารถสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันยึดหลักการที่ว่าบุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาการจัดการศึกษา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา การพัฒนาทุกคน ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา เพื่อคนไทยจะได้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

การจัดการศึกษาปฐมวัย

องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ในปีพุทธศักราช 2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญาเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2533 ซึ่งมีสาระสำคัญมุ่งปกป้องและส่งเสริมเด็กรวมถึง

ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก โดยประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาจะต้องปกป้องและส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5) คือ

1. สิทธิในการอยู่รอด ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับบริการด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนและมีชื่อทันทีตั้งแต่แรกเกิด
2. สิทธิในการ ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์
3. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ การคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม ทอดทิ้งการแสวงหาประโยชน์ การลักพา
4. สิทธิการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสารการ แสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของเด็ก รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสืออื่น ๆ เพื่อ เด็ก

คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2542 กำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาปฐมวัยมิใช่การศึกษาภาค บังคับ แต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ตั้งข้อสงสัยให้การจัดทำแผนปฏิบัติการนโยบาย และมาตรการ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ครอบคลุมการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยเป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน

1. นโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาวสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 1 - 56) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์

ในปี 2559 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุล เต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้ด้วยความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็น รากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อ ๆ ไป

1.2 วัตถุประสงค์นโยบายและยุทธศาสตร์

1.2.1 เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับในการ ส่งเสริมสนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน

1.2.2 เพื่อให้กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและยุทธศาสตร์การ พัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการ พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ข้อเสนอเทศการวิจัย การติดตามและ ประเมินผล

1.2.4 เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

1.3 นโยบาย

พัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0- 5 ปี ทุกคนอย่างมีคุณภาพเต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตามวัย

1.4 กลุ่มเป้าหมาย

1.4.1 เด็กอายุ 0 – 5 ปีทุกคน

1.4.2 พ่อ แม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

1.4.3 ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยง ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข ฯลฯ

1.4.4 ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่าง ๆ ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน / เยาวชน ฯลฯ

1.4.5 สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

2. ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลัก เป็นแนวคิดและทิศทางที่ จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไปยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์

2.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

2.1.1 แนวคิด

1) เด็กปฐมวัย 0 – 5 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญหาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิ์จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

2.1.2 มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมหลากหลายและทั่วถึงในการพัฒนาเด็กทั้งปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ให้มีการ

พัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และการมีนิสัยที่ดี จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างมีคุณภาพ

2.1.3 มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยของเด็ก ระหว่างครอบครัวกับสถานบริการและ/หรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 เป้าหมาย

2.2.1 การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านในกรณีที่จำเป็นให้สถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงเด็กที่ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านเด็กปฐมวัยและพัฒนาเด็ก ที่สำคัญให้พ่อแม่ และครอบครัว มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุด

2.2.2 การพัฒนาเด็กอายุ 3 – 5 ปี เด็กอายุ 3 – 5 ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการและให้สถานพัฒนาเด็กสถานศึกษาหรือรูปแบบอื่น ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กและครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มืออาชีพ” คือ มีความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมถึงมีทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดในการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็กรอบด้านในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครอง และครอบครัวมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอในกรณีพ่อแม่ ประสงค์จะเลี้ยงดูและให้การเรียนรู้ลูกด้วยตนเองหรือจัดเป็นกลุ่ม ๆ ในชุมชน รัฐต้องสนับสนุนให้พ่อแม่ มีความรู้และทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน

การพัฒนาเด็กอายุ 0 – 5 ปี ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพรวมถึงการให้บริการด้านสุขภาพทางกายและทางจิตใจเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาปัญหาและข้อบกพร่องตั้งแต่ต้น โดยระบบการส่งต่อที่ดี ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเชื่อมโยงจากบ้านไปสู่ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน และหน่วยปรึกษาทางการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กสามารถได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์

2.3 แนวทาง/ มาตรการ

2.3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ที่จัดโดยหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ จิตใจ สังคมคุณธรรม จริยธรรม ให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตสำนึกผูกพันต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ เน้นตัวเด็กปฐมวัย

เป็นสิ่งสำคัญ เน้นการคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่ม จินตนาการ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในการเรียนรู้ของตนเอง สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีและเหมาะสมในด้านความคิด ทรรศนะ และความรู้สึก มีการสร้างวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ กับผู้อื่นในทางที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่ สนใจใฝ่ดีและซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติ รวมทั้งปฏิรูปวิธีการอบรมเลี้ยงดู วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีพัฒนากระบวนการคิด และสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้ตามกระบวนการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนพร้อมทั้งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ท้าทายเด็กให้อยากเรียนรู้มากขึ้น เพื่อสร้างความพอใจและความสุขให้แก่เด็ก

2.3.2 สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน เช่น โครงการพัฒนาครอบครัว โครงการครอบครัวดีมีสุขเป็นต้น โดยสนับสนุนชุมชนที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว ให้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดจนโครงการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในเมือง ตำบล/หมู่บ้าน ที่มุ่งพัฒนาเด็ก โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก รวมทั้งที่การประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน

2.3.3 เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหา และเฝ้าระวังหากพบความบกพร่อง ผู้ดูแลเด็ก (พ่อ แม่ ผู้ปกครอง แพทย์ พยาบาล ฯลฯ) ต้องให้การบำบัดช่วยเหลือหรือส่งต่อไปยังศูนย์หรือหน่วยงานที่ ดูแลเฉพาะทางทันที

2.3.4 รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการ ตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

2.3.5 กำหนดหลักเกณฑ์ และมาตรฐานแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีการจัดทำตัวบ่งชี้ คุณภาพและมาตรฐานของบริหารการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสากลสอดคล้องกับความรู้ใหม่ ในการพัฒนาเด็กและมีวิธีการเชิงนวัตกรรม พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพให้เป็นไปตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนด ตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47, 48 และ 49

2.3.6 ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในและภายนอก เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบและเลือกการบริการที่เหมาะสม

2.3.7 พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/อนุบาลศึกษา โดยเฉพาะระบบส่งต่อเชื่อมโยงเด็กที่มีความบกพร่องไปยังผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง หรือให้เด็กได้รับการ

ตรวจวินิจฉัย และช่วยเหลือแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมสัมพันธ์ ที่ต่อเนื่องระหว่าง พ่อแม่ ผู้ปกครอง กับผู้ดูแลเด็กประเภทต่าง ๆ ที่ให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัย

2.3.8 ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และผู้ปฏิบัติงาน ด้านเด็กปฐมวัย ผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน ที่มีคุณภาพและราคาถูก

2.4 ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.4.1 แนวคิด

1) พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมเป็นพ่อแม่ หญิงตั้งครรภ์ ครู บุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข และผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และ สร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งได้คุ้มครอง ป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นได้

2) พัฒนาคำความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์ จนถึงอายุ 5 ปี รวมถึงการให้ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการ เด็กอายุ 6 – 8 ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่องของพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้อง ครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ

2.4.2 แนว/ มาตรการ

1) จัดบริการเสริมความรู้ความเข้าใจตลอดจนฝึกทักษะพ่อ แม่ ครอบครัวคู่ สมรสใหม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ให้มีความรู้ ความเข้าใจจิตวิทยาเด็กปฐมวัยและ วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสภาวะต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย

2) สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้ มีการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองผู้เลี้ยงดูเด็ก ครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ชุมชน สังคมในเรื่องความรู้ที่ถูกต้องของ การเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย

3) จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กที่ก้าวหน้าเหมาะสมตามวัย สำหรับผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้และจัดให้มีวิธีการ ประเมินผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย และคู่มือในการสังเกตพัฒนาของเด็กแบบง่ายที่สุด

4) ดำเนินการให้มีการปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็กผู้ดูแลเด็ก ครูและ บุคลากรอื่น

5) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษา สำหรับ เด็กปฐมวัยให้เป็น “มืออาชีพ”

6) ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย

7) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้สมาคมวิชาชีพ สำหรับบุคลากรด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรม

8) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็ก

2.5 ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.5.1 แนวคิด

1) ทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กร สถาบันสื่อมวลชน ในทุกระดับมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลส่งเสริม คุ้มครอง ปกป้อง และระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น

2) พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัย ทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

2.5.2 เป้าหมาย

1) รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดลอม และบริการให้ ครอบครัวและผู้เลี้ยงดู ได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบและประเมินผล

2) สร้างความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัยสามารถดำเนินการดูแลปกป้อง คุ้มครองและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3) เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชนขององค์กรธุรกิจ และอื่น ๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้าน โดยรัฐมีหน้าที่ กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบการตรวจสอบ มาตรฐานการประเมินผล การสนับสนุนและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดลอมและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

4) สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.5.3 แนวทาง/มาตรการ

1) ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม

- 2) ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้
- 3) ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงานประสานงาน และติดตาม

ประเมินผล

- 4) ด้านระดมทรัพยากร
- 5) ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อเฝ้าระวังการผลิตและการนำเสนอสื่อ
- 6) ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7) ด้านกฎหมาย

สรุปนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) มุ่งส่งเสริมการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม ให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง (จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาและบุคคลเหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตสำนึกผูกพันต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

3. แนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมสติปัญญา และลักษณะนิสัย จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนากันแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1-10)

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอนหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับสูงขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ตั้งแต่เกิด ก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองใน

สภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคมสติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างมีความสุข

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอยู่อาศัยหรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาการเกิดการเรียนรู้ แลอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข

4. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าตนเองและสังคม

5. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุล และเต็มศักยภาพโดยกำหนดหลักการดังนี้

5.1 หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

5.1.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุก

ประเภท

5.1.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

5.1.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

5.1.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมี

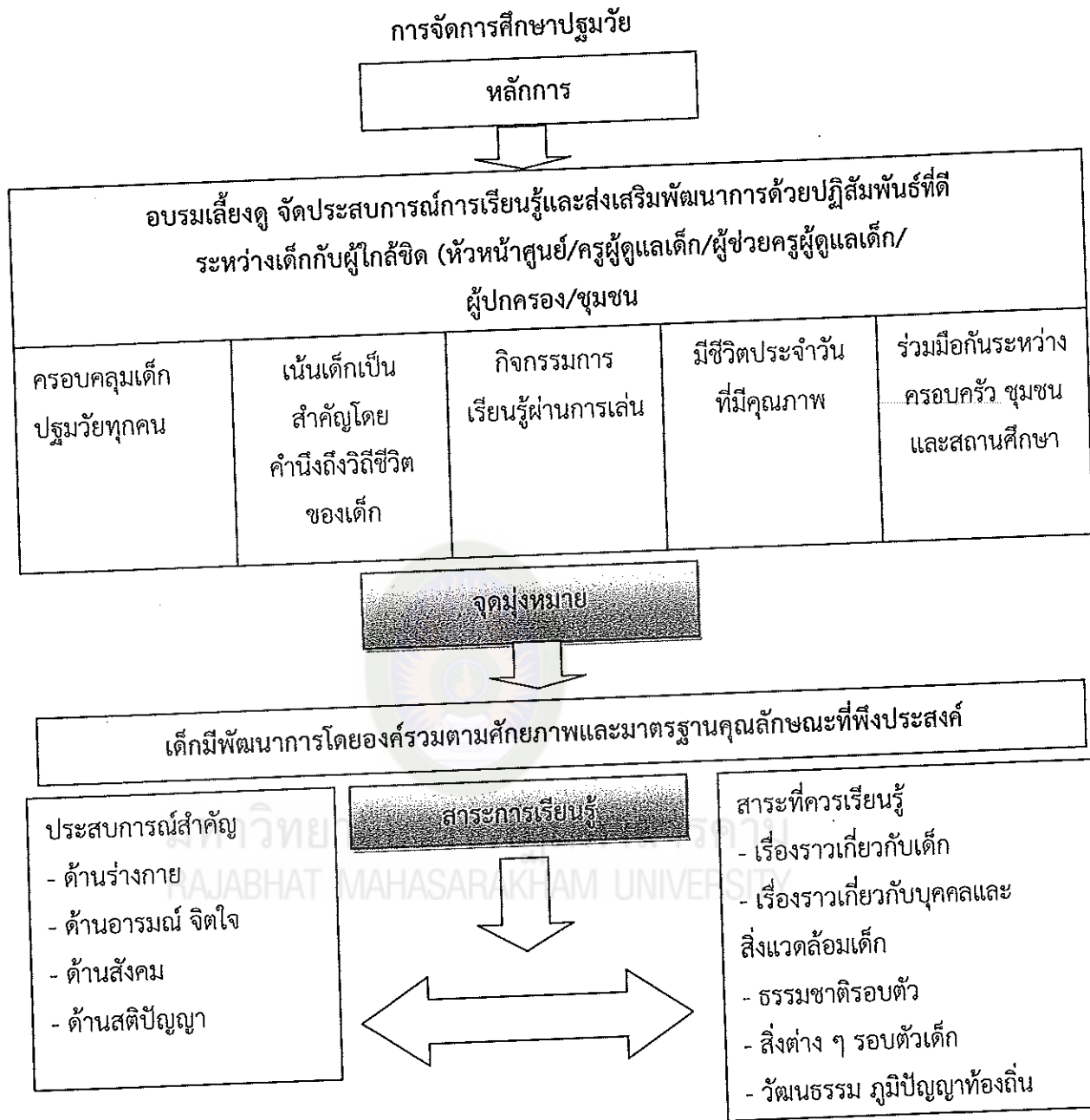
คุณภาพและมีความสุข

5.1.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการ

พัฒนาเด็ก

5.1.6 การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1) หลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาเอกสารท้องถิ่นและงานวิจัยมาประกอบเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
ที่มา : การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551 : 29)

- 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย
  - 2.1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 ปี
    - 2.1.1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

- 2.1.2) ใช้อวัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน
- 2.1.3) มีจิตใจร่าเริงเบิกบาน แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย
- 2.1.4) รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- 2.1.5) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 2.1.6) สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว
- 2.2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี
- 2.2.1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2.2.2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว
- และประสานสัมพันธ์กัน
- 2.2.3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 2.2.4) มีคุณธรรม จริยธรรม
- 2.2.5) ชื่นชมและกล้าแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และ
- การรักการออกกำลังกาย
- 2.2.6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 2.2.7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
- ความเป็นไทย
- 2.2.8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดี
- ของสังคม
- 2.2.9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 2.2.10) มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 2.2.11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 2.2.12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้
- 3) คุณลักษณะตามวัย
- 3.1) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 2 ปี
- 3.1.1) พัฒนาการด้านร่างกาย
- (1) วิ่งคล่องขึ้นแต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที
- (2) เดินถอยหลังได้
- (3) เดินขึ้นลงบันไดได้เอง โดยวางเท้าทั้ง 2 ข้างบนบันไดขั้นเดียว
- (4) สลับเท้าขึ้นบันไดได้เมื่ออายุ 3 ปี
- (5) หยิบของชิ้นเล็ก ๆ ได้ แต่หลุดมือง่าย
- (6) จับดินสอแท่งใหญ่ ได้ด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

3.1.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- (1) แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยคำพูด
- (2) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เมื่อได้รับการยอมรับหรือชมเชย
- (3) ความเป็นตัวของตัวเอง

3.1.3) พัฒนาการด้านสังคม

- (1) เล่นรวมกับคนอื่น แต่ต่างคนต่างเล่น
- (2) เริ่มรู้จักเล่นเป็นกลุ่มกับเด็กอื่น
- (3) พยายามช่วยตนเองในการแต่งตัว
- (4) รู้จักขอและรู้จักให้
- (5) เริ่มรู้จักรอคอย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

3.1.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) มีช่วงความสนใจกับของบางอย่างได้นาน 3 – 5 นาที
- (2) ชอบดูหนังสือภาพ
- (3) ชอบฟังบทกลอน นิทาน คำคล้องจอง
- (4) เริ่มประโยคคำถาม อะไร
- (5) สนใจสิ่งรอบตัว
- (6) วางของซ้อนกันได้ 4 – 6 ชั้น

3.2) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 3 ปี

3.2.1) พัฒนาการด้านร่างกาย

- (1) กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- (2) รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- (3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- (4) เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้

3.2.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- (1) แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- (2) ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- (3) กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

3.3.3) พัฒนาการด้านสังคม

- (1) รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- (2) ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่าง

เล่น)

(3) เล่นสมมติได้

(4) รู้จักรอคอย

3.3.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

(1) สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้

(2) บอกชื่อตนเองได้

(3) ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา

(4) สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ

(5) ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองและแสดงท่าทาง

เลียนแบบได้

(6) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ

3.3) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 4 ปี

3.3.1) พัฒนาการด้านร่างกาย

(1) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้

(2) รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสองข้าง

(3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้

(4) เขียนรูปลิ่มเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

(5) กระดืบกระเเงงไม่ชอบอยู่เฉย

3.3.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

(1) แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

(2) เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น

(3) ชอบท้าทายผู้ใหญ่

(4) ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

3.3.3) พัฒนาการด้านสังคม

(1) แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง

(2) เล่นร่วมกับคนอื่นได้

(3) รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง

(4) แบ่งของให้คนอื่น

(5) เก็บของเล่นเข้าที่ได้

3.3.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

(1) จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้

(2) บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้

- (3) พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- (4) สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- (5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมี

รายละเอียดเพิ่มขึ้น

- (6) รู้จักใช้คำถาม – “ทำไม”

3.4) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 5 ปี

3.4.1) พัฒนาการด้านร่างกาย

- (1) สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางด้านร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วและ

มั่นคง

3.4.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- (1) แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- (2) ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- (3) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

3.4.3) พัฒนาการด้านสังคม

- (1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- (2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- (3) มีมารยาทในสังคมที่งดงาม มีจิตอาสา

3.4.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็น และสร้างสรรค์งานตาม

ศักยภาพ

4) การจัดประสบการณ์

4.1) การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 2 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่น และทำกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ได้ พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

4.1.1) หลักการจัดประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญ ต่อไปนี้

- (1) เลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย
- (2) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยวาจาและท่าทางที่อบอุ่นเป็นมิตร
- (3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ความ

ต้องการและพัฒนาการของเด็ก

- (4) จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก

- สมำเสมอ
- (5) ประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง
- สถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก
- (6) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และ
- 4.1.2) แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี ดังนี้
- (1) ดูแลสุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย และจิตใจของเด็ก
- (2) สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์
- (3) จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เลือกลงมือกระทำและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น
- (4) เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย
- (5) จัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาดปลอดภัย เหมาะสมกับเด็ก
- (6) ใช้การสังเกตและติดตามการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องสมำเสมอ
- (7) ให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก
- 4.2) การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3 – 5 ปี
- การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่นทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา
- 4.2.1) จัดประสบการณ์ผ่านการเล่นและทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง
- 4.2.2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 4.2.3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

4.2.4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่ง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

4.2.5) ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กดังนี้

(1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็ก

ปฐมวัยทุกประเภท

(2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และ วัฒนธรรมไทย

(3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับ

วัย

(4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้

อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

(5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษา

ในการพัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ต้องจัดให้สอดคล้องกับชีวิตสังคมวัฒนธรรม ตามความเป็นอยู่ของเด็ก โดยจัดการประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านการเล่นและเน้นการพัฒนาเด็กให้ ครบทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดเด็กความรู้้อย่างเป็นธรรมชาติและสามารถดำรง ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาบุคลากร

1. ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร นั้นเป็นภารกิจหลักขององค์กร เพราะการพัฒนาเป็นการกระทำ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงเป็นการดำเนินงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้รู้ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลากรเอาไว้หลายประการดังนี้

วิน เชื้อโพธิ์ทัก (2537 : 7-8) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการ หรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อมุ่งหวังให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะเป็นการส่งผลให้งานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิชัย ผลมูล (2539 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการดำเนินงานให้บุคลากรมีคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนา สุขประเสริฐ (2540 : 12) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์การให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ความชำนาญและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อองค์การ ส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการพัฒนาบุคลากร ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรขององค์การมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

2. ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

บุคลากรเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร จึงมีความสำคัญควบคู่ไปด้วย จะเห็นได้ว่าหน่วยงานหรือองค์กร จะมีแผนการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานภายในองค์กรนั้น ๆ และเพิ่มคุณภาพของบุคลากรตามภาวะเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

พิมล วิเศษสังข์ (2544 : 10) กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการบริหารงานบุคคล เพราะจะทำให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เพิ่มพูนทักษะความชำนาญ มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน หรือทำให้องค์กรหรือหน่วยงานบรรลุเป้าหมายสูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังช่วยให้บุคลากรเองมีความก้าวหน้าในวิชาชีพยิ่งขึ้น

ปราชญา กล้าผจญ (2545 : 12-13) กล่าวว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าต่อองค์การ ผู้บริหารมีหน้าที่ใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มศักยภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น กระบวนการพัฒนาบุคลากรอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยเฉพาะบุคลากรในองค์กรทางการศึกษาหรือโรงเรียนก็คือบุคลากร ควรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง และปัญหาในบริบทขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ระบบและวิธีปฏิบัติงานดียิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นให้บุคลากร ได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ และเป็นการพัฒนาวิชาชีพของตนเองและที่สำคัญคือทำให้การปฏิบัติในองค์กรมีประสิทธิภาพ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552 : 11) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ต่อหน่วยงานหรือองค์กร จะมีประสิทธิภาพ และศักยภาพที่เข้มแข็งก็ได้รับการยอมรับจากภายนอก นั้น ขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้ก้าวทันความก้าวหน้า ของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและนำความรู้ความสามารถที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาตนเอง และนำมาปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพตามที่ต้องการ

จากการศึกษาถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้องค์กรมีศักยภาพมากขึ้น เพราะหากองค์กรหรือหน่วยงานใดมีการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรนั้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ใน ความรับผิดชอบ ได้เป็นอย่างดี และสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ได้ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรหรือหน่วยงานมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ เนื่องจากเมื่อคนได้รับการพัฒนาจะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพไปด้วย นอกจากนี้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีนักวิชาการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรดังนี้

สมาน รังสิโยกฤษณ์ (2540 : 11) กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานของบุคลากรใน องค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล อันส่งผลต่อ ความก้าวหน้าของบุคคล

สมชาย หิรัญกิตติ (2542 : 10) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคลากรก็ เพื่อที่จะให้บุคลากรในหน่วยงานได้มีการพัฒนาตนเองให้สามารถพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

จึงอาจสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กร นั้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

4. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2553 : 27 - 46)

ปี พ.ศ. 2553 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเห็นว่ามาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2547 นั้น ควรจะปรับปรุงเนื้อหาหลักเกณฑ์ หรือหนังสือสั่งการต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 27 - 46) จึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. มาตรฐานด้านบุคลากร
3. มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
4. มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน
6. มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

4.1 มาตรฐานด้านบุคลากร

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
มาตรฐานที่ 2 ด้านการพัฒนาบุคลากร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเห็นว่ามาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2547 นั้น ควรจะปรับปรุงเนื้อหาหลักเกณฑ์ หรือหนังสือสั่งการต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้านซึ่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 27 - 46)

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

1. แนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

- 1.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

- 1.2 จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
  - 1.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้
  - 1.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง
  - 1.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข
- เอื้อต่อการเรียนรู้
- 1.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในบริบทของชุมชนนั้น ๆ
  - 1.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
  - 1.8 จัดประสบการณ์ให้เด็กทั้งที่มีการวางแผนล่วงหน้า และแผนที่เกิดจากสภาพจริง
  - 1.9 นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์
  - 1.10 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล ใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

2. การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร
2. ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน
3. ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์
4. ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล
6. ด้านการนิเทศการศึกษา
7. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน
8. ด้านโภชนาการ
9. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ /โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน)
10. ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 ด้านหลักสูตร

หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ระดับ

- 2.1.1 หลักสูตรอายุ 2 ปี
- 2.1.2 หลักสูตรอายุ 3 - 5 ปี

โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเล็ก ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ความเหมาะสมและความจำเป็นของ สถานศึกษาแต่ละแห่ง

3. การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ การประเมินระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร หลักสูตรครบ แต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปผลว่า หลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

2.2 ด้านการจัดประสบการณ์ /การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2- 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะต้องทำกิจกรรมอะไรเมื่อใด และอย่างไร โดยมี หลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

2.2.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก และยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที

วัย 3 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที

วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

2.2.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ ไม่ควรใช้เวลา

ต่อเนื่องนานเกิน 20 นาที

2.2.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

2.2.4 กิจกรรมที่มีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภททั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

2.2.5 ขอบข่ายการจัดกิจกรรม

1) สำหรับเด็กอายุ 2 ปี

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 2 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะพื้นฐานของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็กตามวัย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และการเล่นของเด็กตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัย ดังนี้

1.1) การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีเรื่องการรับประทานอาหาร การนอน การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลและสุขภาพอนามัยและการแสดงมรรยาทที่สุภาพ นุ่มนวลแบบไทย

1.2) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้เรื่องประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การได้กลิ่น และการสัมผัสจับต้องสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาด รูปร่าง ความยาว สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นของเล่นที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน เป็นต้น

1.3) การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ – ตา เป็นกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ นิ้วมือให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือและตา เช่น ร้อยลูกปัด เล่นพลาสติกสร้างสรรค์เล่นหยอดบล็อกกรุปทรงกล่อ่ง ตอกหมุด โดยรับลูกบอล ตักน้ำหรือทรายใส่ภาชนะ เป็นต้น

1.4) การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อ แขน กีบขา มือกับนิ้วมือ และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วนโดยการจัดให้เด็กเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ – เล็ก ตามความสามารถของวัย เช่น คำว่า คลาน ยืน เดินเล่น นิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามเสียงดนตรี วิ่งไล่จับ ปีนป่าย เครื่องเล่นสนามเล่นชิงช้า ม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ ขี่จักรยานสามล้อ เป็นต้น

1.5) การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเลี้ยงดูในความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น อุ้ม โอบกอด ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออก เป็นต้น

1.6) การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น แบ่งปัน รู้จักรอคอย เป็นต้น

1.7) การส่งเสริมทักษะทางภาษา เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียงเลียนเสียงพูดของผู้อื่น เสียงสัตว์ต่าง ๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเอง ชื่อพ่อแม่หรือผู้คนใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตลอดจนรู้จักสื่อความหมายด้วยคำ พูดและท่าทาง เช่น ชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ จากของจริง เล่านิทานหรือร้องเพลงง่าย ๆ ให้ฟัง เป็นต้น

1.8) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดจินตนาการของตนเอง เช่น ชีตเขียนวาดรูป เล่นบทบาทสมมุติทำกิจกรรมศิลปะ เล่นของเล่นสร้างสรรค์ เป็นต้น

2) สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี

2.1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ฯลฯ

2.2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส้อมใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

2.3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเองรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

2.4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำ กิจวัตรประจำวันมีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความ

สะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวมเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

2.5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกตจำแนกเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

2.6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

2.7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แห้งไม้รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

3. ด้านการเขียนแผนประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

3.1.1 เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

3.1.2 เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนด

3.2 การทำแผนการจัดประสบการณ์

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมให้ความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3.2.2 วิเคราะห์หลักสูตร พุทธศักราช 2546 ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ของเด็กอายุ 2 – 5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 – 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

3.2.3 วิเคราะห์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรปฐมวัยส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้เรียนรู้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและและส่วนที่เป็นส่วนสาระการเรียนรู้โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

3.2.4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิด จากนวัตกรรม ที่ผู้สอนต้องใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็กโดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

3.2.5 จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบการจัดประสบการณ์ ร่วมกับสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี

- 1) เด็กเป็นผู้กำหนด
- 2) ผู้สอนเป็นผู้กำหนด
- 3) ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด

3.2.6 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

1) นำหน่วยการจัดประสบการณ์มากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญและสาระที่

ควรเรียนรู้ ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่นได้ง่ายสะดวกต่อการปรับให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตของเด็ก

2) สังเกตหรือระดมความคิดจากเด็กผู้สอนจะสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติม และผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่องนั้น ๆ

3) เขียนแผนการจัดประสบการณ์

เมื่อได้ขอบข่ายสาระที่เด็กต้องการรู้และสาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็ก ควรรู้เพิ่มแล้ว ผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ในเด็กแต่ละกลุ่มอายุที่ผู้สอนรับผิดชอบประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อ กิจกรรม และการประเมิน

4) ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้

สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

แนวทางการดำเนินการใช้สื่อ

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่หลากหลาย ทั้งที่บ้าน ศูนย์ ฯ

ชุมชน

3. ใช้สื่อที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย

อารมณ์

5. จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่น และเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า

6. ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์

7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

8. เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ซีดีรอม วีดี

ทัศน์

9. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยร่วม

จัดหาสื่อ

5) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรการประเมินพัฒนาการควรวัดหลัก ดังนี้

- 5.1) ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 5.2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 5.3) สภาพการประเมินควรมีลักษณะ เช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรม

ประจำวัน

- 5.4) ประเมินอย่างเป็นระบบ มีวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจุด

บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5.5) ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้วิธีการทดสอบสำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 2 – 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

6) ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรีกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับหลักสูตร การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

7) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ในหลักสูตรหรือสังคมคาดหวัง

ซึ่งดำเนินการโดยครูผู้ดูแลหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

8) ด้านโภชนาการ

การดำเนินงานโภชนาการใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เป็นพื้นฐานของการสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งน้ำดื่มสะอาด และสารอาหารที่จำเป็น

9) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ / โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน)

9.1) กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

9.2) โครงการต่าง ๆ ที่บรรจุวันในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

10) ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประเมินคุณภาพเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้โดยใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การเขียนแผนการเรียนรู้ (Lesson Plan) ของหน่วยศึกษานิเทศก์ (ทิศนา แคมมณี. 2548 : 136 – 137) มีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดชื่อเรื่อง แนวการกำหนดหัวเรื่อง ต้องกระชับ อ่านง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสม และแปลความหมายได้ชัดเจน ก่อนกำหนดหัวข้อครูผู้สอนต้องศึกษาและมีความเข้าใจในหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และวิเคราะห์หาแนวทางพัฒนาผู้เรียน หน่วยการเรียนรู้ จึงเป็นหัวใจของหลักสูตร เพราะเป็นขั้นตอนที่ครูนำมาตรฐานสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน การกำหนดหัวเรื่องจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์ และเนื้อหา เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนกับตัวผู้เรียน และการตั้งชื่อหัวเรื่องการเรียนรู้ควรให้น่าสนใจ ต้องสื่อถึงเนื้อหา/เรื่องราวที่จะเรียนในหน่วยนั้น ๆ โดยผู้เรียนสามารถแปลความหมายของข้อมูลได้ชัดเจนตรงประเด็น ชี้ให้เห็นคุณค่า แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ คือ ข้อความที่ระบุคุณลักษณะการเรียนรู้และความสามารถที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน หลังจากนักเรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องหรือบทหนึ่ง ๆ แล้ว

2.1 ความสำคัญของจุดประสงค์การเรียนการสอน

จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้แนวทางมาจาก ความคิดรวบยอดการเรียนการสอน ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนการสอนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน

2.2 ลักษณะของจุดประสงค์การเรียนการสอน

จุดประสงค์ทางการศึกษา อาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. จุดประสงค์ทั่วไป เป็นจุดประสงค์ที่มีความหมายกว้างไม่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ จุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีคำที่เรียกแตกต่างกันออกไป เช่น จุดมุ่งหมาย ความมุ่งหมาย จุดหมาย วัตถุประสงค์ และ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวอย่างจุดประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่

1.1 เพื่อให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์

1.2 เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม

1.3 เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย

2. จุดประสงค์เฉพาะ เป็นจุดประสงค์ที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ตรวจสอบได้ ตัวอย่างเช่น

2.1 นักเรียนสามารถอธิบายถึงข้อควรปฏิบัติในการฟัง และพูดใน

โอกาสต่าง ๆ ด้วย

2.2 นักเรียนสามารถเขียนแผนภูมิแท่งได้

2.3 นักเรียนสามารถบอกได้ว่าอาหารชนิดใดอยู่ในหมู่ใด ได้ถูกต้อง 8

ชนิด จุดประสงค์ทางการศึกษา แบ่งตามลักษณะการเรียนรู้ ได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

พุทธิพิสัย

เป็นจุดประสงค์ทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางด้านปัญญา

คือ ความรู้ ความเข้าใจ การใช้ความคิด พุทธิพิสัยแบ่งเป็น 6 ระดับ

1. ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำเนื้อหาความรู้ และระลึกได้เมื่อนำมาใช้ สิ่งที่เป็น คือ ความรู้ที่เฉพาะเจาะจง

นักเรียนสามารถบอกค่าแปลของเครื่องหมายได้

2. ความเข้าใจ หมายถึง การเข้าใจความหมายเนื้อหาสาระ ไม่ได้จำเพียงอย่างเดียว แต่สามารถตีความได้ด้วย หรือสรุปความสำคัญได้ เช่น นักเรียนสามารถเขียนรูปเรขาคณิตจากโจทย์ที่กำหนดได้ถูกต้อง

3. การนำไปใช้ หมายถึง การนำเอาเนื้อหาสาระ หลักการ ความคิดรวบยอด ไปใช้ในรูปแบบใหม่ ตัวอย่างเช่น นักเรียนสามารถเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย เพื่อค้นหาค่าประกอบ โครงสร้าง เช่น นักเรียนสามารถแยกองค์ประกอบของหลักสูตรได้

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะนำองค์ประกอบหรือส่วนย่อย ๆ เข้ามารวมกันเพื่อให้เป็นภาพที่สมบูรณ์เกิดความกระจ่างในสิ่งเหล่านั้น เช่น นักเรียนสามารถจัดระบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกต้องเหมาะสม

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ผู้ตัดสินกำหนดเกณฑ์ขึ้นมาเอง เช่น หลังจากอ่านบทความแล้วนักเรียนสามารถวิจารณ์ความรู้สึกของผู้เขียนได้

จิตพิสัย

เป็นจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึทางจิตใจ ซึ่งรวมถึง ความสนใจ อารมณ์ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรม กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในเหล่านี้จะเกิดตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. การรับ คือ การที่นักเรียนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม เช่น นักเรียนยอมรับในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมในสังคม
2. การตอบสนอง คือ การมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมที่รับเข้ามาด้วยความเต็มใจ เช่น นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องที่ครูบรรยาย
3. การเห็นคุณค่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่รับรู้สิ่งแวดล้อม และมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เช่น นักเรียนแสดงความสนใจในวัฒนธรรมโดยติดตามอ่านหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ
4. การจัดรวบรวม เป็นการคิดพิจารณา และรวบรวมค่านิยมให้เข้าเป็นระบบค่านิยมหรือสร้างมโนทัศน์ของค่านิยม เช่น นักเรียนสามารถจัดโครงสร้างของวัฒนธรรมได้

5. การพิจารณาคูณลักษณะจากค่านิยม เป็นเรื่องของพฤติกรรม
 คุณสมบัติ และคุณลักษณะของแต่ละบุคคลที่เป็นผลของความรู้สึก ความคิด และการสร้าง
 ค่านิยม เช่น นักเรียนสามารถสร้างค่านิยมต่อวัฒนธรรมได้

ทักษะพิสัย

เป็นจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับทักษะในการเคลื่อนไหว และอวัยวะต่าง ๆ
 ของร่างกาย มีลำดับการพัฒนาทักษะดังนี้

1. การเลียนแบบ เป็นการทำตามตัวอย่างที่ครูให้ หรือดูแบบจาก
 ของจริง เช่น นักเรียนวาดภาพได้เหมือนตัวอย่างการทำตามคำบอก

2. เป็นการทำตามคำสั่งของครูโดยไม่มีตัวอย่างให้เห็น เช่น
 นักเรียนวาดภาพสิ่งของตามที่ครูบอกชื่อได้

3. การทำตามถูกต้องและเหมาะสม เป็นการทำโดยนักเรียนอาศัย
 ความรู้ที่เคยทำมาก่อนแล้วเพิ่มเติมดัดแปลงตามที่เห็นสมควร เช่น นักเรียนสามารถออกแบบ
 ภาพได้

4. อากการทำได้ถูกต้องหลายรูปแบบ เป็นการทำในเรื่องที่คล้าย ๆ
 กัน และแยกรูปแบบได้ถูกต้อง เช่น นักเรียนสามารถวาดภาพสิ่งมีชีวิตได้หลายประเภท

5. การทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการทำให้เกิดจากความรู้ ความ
 ชำนาญ และเสร็จได้ในเวลารวดเร็ว เช่น นักเรียนสามารถวาดภาพได้ถูกวิธี และรวดเร็ว

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ความหมาย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็น
 จุดประสงค์การศึกษาที่บ่งบอกถึงการกระทำของนักเรียน อย่างชัดเจนว่านักเรียนสามารถทำอะไร
 ได้บ้าง หลังจากที่ได้รับบทนั้น ๆ

การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนทำให้ครูสามารถ

1. หาวิธีการสอนได้เหมาะสม
2. เลือกสื่อการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่จะเรียน
3. จัดกรรมกรเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
4. เตรียมการวัดผลประเมินผลได้เหมาะสม
5. ทำให้การสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ตรวจสอบจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และความคิดรวบยอดของแผนการสอนหรือ
 แผนการจัดประสบการณ์ ควรพิจารณาว่า เนื้อหา/สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การ
 เรียนรู้หรือไม่การเรียนรู้ที่ดีควรมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 ครบหรือยัง สอนสอดคล้อง กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร หรือ การตรวจสอบโดย

ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะต้องประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ต้องการตรวจสอบ

4. การสำรวจความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) การทบทวนความรู้เดิม ก่อนที่จะนำเสนอความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการประเมิน ความรู้ที่จำเป็นสำหรับบทเรียนใหม่ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ วิธีปฏิบัติโดยทั่วไปสำหรับ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนก็คือ การทดสอบก่อนบทเรียน (Pre-test) ซึ่งเป็นการประเมิน ความรู้ของผู้เรียน เพื่อทบทวนเนื้อหาเดิมที่เคยศึกษาผ่านมาแล้ว และเพื่อเตรียมความพร้อมใน การรับเนื้อหาใหม่ นอกจากนี้จะเป็นการตรวจวัดความรู้พื้นฐานแล้ว บทเรียนบางเรื่องอาจใช้ผล จากการทดสอบก่อนบทเรียนมาเป็นเกณฑ์จัดระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อจัดบทเรียนให้ ตอบสนองต่อระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อจัดบทเรียนให้ตอบสนองต่อระดับความสามารถ ที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคน ในขั้นการทบทวนความรู้เดิมนี่ไม่จำเป็นต้องเป็นการทดสอบเสมอไป หากเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างขึ้นเป็นชุดบทเรียนที่เรียนต่อเนื่องกันไปตามลำดับ การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ ความเหมาะสม ปริมาณมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหา ตัวอย่างเช่น การนำเสนอเนื้อหา เรื่องการต่อตัวด้านทานแบบผสม ถ้าผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจวิธีการหาความต้านทานรวม กรณีนี้ ควรจะมีวิธีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนว่ามีความเข้าใจเพียงพอที่จะคำนวณหาค่าต่าง ๆ ใน แบบผสมหรือไม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการทดสอบก่อน ถ้าพบว่าผู้เรียนไม่เข้าใจวิธีการคำนวณ บทเรียนต้องชี้แนะให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเรื่องการต่อตัวด้านทานแบบอนุกรมและแบบขนานก่อน หรืออาจนำเสนอบทเรียนย่อยเพิ่มเติมเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นการทบทวนก่อนก็ได้ และสิ่งที่จะต้อง พิจารณาในการทบทวนความรู้เดิม มีดังนี้

ควรมีการทดสอบความรู้พื้นฐานหรือนำเสนอเนื้อหาเดิมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียม ความพร้อมผู้เรียนในการเข้าสู่เนื้อหาใหม่ โดยไม่ต้องคาดเดาว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เท่ากัน

แบบทดสอบต้องมีคุณภาพ สามารถแปลผลได้ โดยวัดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นกับ การศึกษาเนื้อหาใหม่เท่านั้น มิใช่แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่อย่างใด

การทบทวนเนื้อหาหรือการทดสอบ ควรใช้เวลาสั้น ๆ กระชับ และตรงตาม วัตถุประสงค์ของบทเรียนมากที่สุด

ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกจากเนื้อหาใหม่หรือออกจากการทดสอบ เพื่อไป ศึกษาทบทวนได้ตลอดเวลา

ถ้าบทเรียนไม่มีการทดสอบความรู้พื้นฐานเดิม บทเรียนต้องนำเสนอวิธีการ กระตุ้นให้ผู้เรียนย้อนกลับไปคิดถึงสิ่งที่ศึกษาผ่านมาแล้ว หรือสิ่งที่มีประสบการณ์ผ่านมาแล้ว โดย อาจใช้ภาพประกอบในการกระตุ้นให้ผู้เรียนย้อนคิด จะทำให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น

5. การกำหนดแนวการสอน เป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบ ล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธี ใดเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการ ย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมี เป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ขั้นตอนการจัดทำและหลักการวางแผนการสอน ตลอดจนลักษณะของแผนการสอนที่ดี เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดหมาย ปลายทางที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนเป็นการจัดวางโปรแกรมการสอนทั้งหมดในวิชาใดวิชาหนึ่ง ไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนได้จัดดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรที่วางไว้ ดังนั้นในแผนการสอนจะต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดตามที่หลักสูตร กำหนดไว้ เช่น มีจุดประสงค์ความคิดรวบยอด/หลักการ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การเรียนการสอน การวัดผล/ประเมินผล และจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องจัด รวมไว้อย่างมีระเบียบในแผนการสอน

การวางแผนการสอนเป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนสอน เพื่อให้การเรียนการ สอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปัญหาการสำรวจทรัพยากร การวิเคราะห์เนื้อหาการวิเคราะห์ผู้เรียนการกำหนดโมเมนต์ วัดดูประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อ การสอน และการประเมินผล แล้วเขียนแผนออกมาในรูปของแผนการสอน

การวางแผนการสอน คือ กิจกรรมในการคิดและการทำของครูก่อนที่จะเริ่ม ดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วยกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือก เนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำรา เอกสาร อุปกรณ์ การประเมินผล และการพิมพ์ประมวลการสอนรายวิชา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพิจารณาได้ว่า เป็นความหมายที่อธิบายถึง กิจกรรมและข้อมูลที่จะต้องใช้ในการวางแผนการสอน จึงสรุปความหมายได้ว่าการวางแผนการ สอน คือ การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอน สำหรับครู อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลที่ต้องเตรียมในการวางแผนการสอน ได้แก่

1. การกำหนดจุดประสงค์
2. การคัดเลือกเนื้อหา
3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การเลือกสื่อการเรียนการสอน
5. การวัดผลประเมินผล

ผู้สอนควรได้จัดเตรียมข้อมูลเหล่านี้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องกัน เพื่อประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติจริง

ความสำคัญของการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอน เป็นงานสำคัญของครูผู้สอน การสอนจะประสบผลสำเร็จด้วยดีหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนเป็นสำคัญประการหนึ่ง ถ้าผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดหมายปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง การวางแผนการสอนจึงมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจเมื่อเกิดความมั่นใจในการสอนย่อมจะสอนด้วยความแคล่วคล่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด เพราะได้เตรียมการทุกอย่างไว้พร้อมแล้ว การสอนก็จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างสมบูรณ์
2. ทำให้เป็นการสอนที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่ผ่านไป เพราะผู้สอนสอนอย่างมีแผน มีเป้าหมาย และมีทิศทางในการสอน มิใช่สอนอย่างเลื่อนลอย ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ ความคิด เกิดเจตคติ เกิดทักษะ และเกิดประสบการณ์ใหม่ตามที่ผู้สอนวางแผนไว้ ทำให้เป็นการเรียนการสอนที่มีคุณค่า
3. ทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามหลักสูตร ทั้งนี้เพราะในการวางแผนการสอนผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์การสอนเนื้อหาสาระที่จะสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล แล้วจัดทำออกมาเป็นแผนการสอน เมื่อผู้สอนสอนตามแผนการสอน ก็ย่อมทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามจุดหมายและทิศทางของหลักสูตร
4. ทำให้การสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าการสอนที่ไม่มีการวางแผนเนื่องจากในการวางแผนการสอนผู้สอนต้องวางแผนอย่างรอบคอบในทุกองค์ประกอบของการสอน รวมทั้งการจัดเวลา สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยสะดวกและง่ายตายตัว ดังนั้น เมื่อมีการวางแผนการสอนที่รอบคอบและปฏิบัติตามแผนการสอนที่วางไว้ ผลของการสอนย่อมสำเร็จได้ดีกว่าการไม่ได้วางแผนการสอน

5. ทำให้ผู้สอนมีเอกสารเตือนความจำ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นแนวทางในการทบทวนหรือการออกข้อทดสอบเพื่อวัดผลประเมินผู้เรียนได้ นอกจากนี้ทำให้ผู้สอนมีเอกสารไว้ให้แนวทางแก่ผู้ที่เข้าสอนแทนในกรณีจำเป็น เมื่อผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนเองได้ ผู้เรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกัน

6. ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอนและต่อวิชาที่เรียน ทั้งนี้เพราะผู้สอนสอนด้วยความพร้อม เป็นความพร้อมทั้งทางด้านจิตใจ และความพร้อมทางด้านวัตถุ ความพร้อมทางด้านจิตใจคือความมั่นใจในการสอน เพราะผู้สอนได้เตรียมการสอนมาอย่างรอบคอบ ส่วนความพร้อมทางด้านวัตถุคือ การที่ผู้สอนได้เตรียมเอกสารหรือสื่อการสอนไว้อย่างพร้อมเพียง เมื่อผู้สอนเกิดความพร้อมในการสอน ย่อมสอนด้วยความกระฉ่างแจ้ง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในบทเรียน อันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอนและต่อวิชาที่เรียน

ลักษณะการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนทำให้ผู้สอนได้ทราบว่า จะต้องสอนอะไร สอนอย่างไร สอนเมื่อใด ใช้เวลาเท่าใด ใช้อะไรประกอบการสอนบ้าง และวัดผลประเมินผลอย่างไร ดังนั้นในการวางแผนการสอนเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลดังกล่าว จึงต้องจัดทำเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำเป็นกำหนดการสอน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเป็นแผนการสอน

ในขั้นแรกผู้สอนต้องจัดทำกำหนดการสอนก่อน โดยวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากคำอธิบายรายวิชา เมื่อจัดทำกำหนดการสอนแล้ว จึงนำกำหนดการสอนมาเป็นแนวทางการจัดทำแผนการสอน ดังนั้นผู้สอนจึงควรได้ทราบลักษณะของกำหนดการสอน และแผนการสอนซึ่งมีดังนี้

กำหนดการสอน

กำหนดการสอนเป็นเอกสารสำคัญที่ครูทุกคนจะต้องใช้เป็นหลักในการวางแผนการสอน จัดเป็นการวางแผนการสอนระยะยาวตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษาโดยไม่มีรายละเอียดมากนัก

ความหมายของกำหนดการสอน

กำหนดการสอน คือ แผนงานการสอนหรือโครงการสอน ที่จัดทำขึ้นจากหลักสูตรและคู่มือครู หรือแนวการสอนของกรมวิชาการ โดยกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ จำนวนคาบ เวลา และสัปดาห์ที่สอนไว้ตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษาทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าตลอดภาคเรียนนั้น ในแต่ละสัปดาห์จะต้องสอนเนื้อหาใดบ้าง จัดกิจกรรมข้อใดและในเวลากี่คาบ

ความสำคัญของกำหนดการสอน

กำหนดการสอนเป็นการวางแผนระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำให้เสร็จก่อนเริ่มเปิดภาคเรียนหรือปีการศึกษาใหม่ เพราะกำหนดการสอนมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การสอนของครู กล่าวคือ การจัดทำแผนการสอนจำเป็นต้องดูกำหนดการสอนเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะกำหนดการสอนจะบ่งให้ทราบว่า ในแต่ละวันของสัปดาห์จะต้องสอนเนื้อหาใด กิจกรรมข้อใด ผู้สอนก็จะกำหนดยุทธศาสตร์การสอนของเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละวันแต่ละวันแต่ละวิชาได้ถูกต้องตรงกันกับกำหนดการสอน

2. ทำให้ครูได้เห็นแผนงานการสอนระยะยาว ได้ทราบเนื้อหาที่จะต้องสอนตลอดภาคเรียนนั้นเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมตัวและการวางแผนทำงานตลอดภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา

3. เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายวิชาการและฝ่ายบริหารของโรงเรียนในการวางแผนงานบริหารด้าน วิชาการของโรงเรียน เช่น การวางแผนจัดทำตารางสอน จัดครูเข้าสอน จัดเตรียมเอกสาร จัดเตรียมวันสอบกลางภาค สอบปลายภาค จัดเตรียมสื่อการสอน เตรียมห้องสมุด เตรียมห้องเรียน เตรียมการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

รูปแบบของกำหนดการสอน

โดยทั่วไป กำหนดการสอนจะเขียนในรูปแบบของตารางประกอบด้วยสัปดาห์ที่สอน เนื้อหาในแต่ละสัปดาห์ และจำนวนคาบเวลา นอกจากนี้อาจมีรูปแบบอื่นที่มีรายละเอียดมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม รูปแบบดังตัวอย่างที่นำเสนอเป็นรูปแบบที่นิยมใช้

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน (Instructional Activities) เป็นการสอนขั้นตอนหรือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งการสอนมีหลายวิธี ในทุกวิธีมีประโยชน์ในการนำมาใช้สอนทั้งสิ้น สิ่งที่สำคัญในการนำมาใช้ต้องเลือกให้เหมาะสม การเลือกวิธีการสอนจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ครูผู้ใช้ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ การจัดการเรียนการสอนแบบเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเทคนิคอีกหลายวิธีการที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาค้นคว้าต่อไป เพราะผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริม ท้าทาย คำถาม เสริมแรง แนะนำ ให้ข้อมูลย้อนกลับ จัดบรรยากาศ จัดระบบ ให้การแนะแนว และเป็นผู้ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน และเกณฑ์ในการกำหนดแนวการสอนสอนมีดังนี้

1. วิธีการสอนต้องเหมาะสมกับความรู้ในเนื้อหาวิชา และความสนใจของครูและนักเรียน
2. วิธีการสอนต้องเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน เหมาะกับวัย วุฒิภาวะของนักเรียน
3. วิธีการสอนต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

4. วิธีการสอนต้องเหมาะสมกับวัน เวลา และสถานที่ที่ใช้สอน

5. วิธีสอนต้องเหมาะกับวัสดุ-อุปกรณ์และสภาพแวดล้อม

ผู้ที่มีความเป็นครู ควรศึกษาเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้แตกฉาน วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนให้รู้ซึ่ง แล้วจึงเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตัวครูผู้สอนเองและสอดคล้องกับสถานะของผู้เรียน

หลักในการกำหนดกิจกรรมการสอน

1. เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

2. นำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือภาระงานที่แสดงถึงการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปีของผู้เรียน

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรม

4. เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาสาระ

6. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

7. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าสู่แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลาย

8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

7. ความรู้/ทักษะ สาระ เจตคติ และอื่น ๆ เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อนพัฒนากระบวนการคิด เป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหาสาระวิชา ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดประกอบด้วยองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ (Knowledge : K) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เนื้อหาสาระของวิชานักคิด คือ สาระวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้

ประกอบด้วยเครื่องมือช่วยคิด กระบวนการคิด ทักษะการคิด

1.2 ความรู้บูรณาการ คือ สาระเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นสภาพการณ์ที่กำหนด

สภาพแวดล้อมรอบตัว ปัญหาในชีวิตประจำวัน ที่ถูกนำมาคิด ซึ่งเนื้อหาจะเป็นสาระของวิชาใดก็ได้ จึงเป็นความรู้เชิงบูรณาการ

2. ด้านกระบวนการ (Process : P) คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อ

พัฒนากระบวนการคิดที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ได้สร้างผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิตพื้นฐาน ๗

ประการ ได้แก่

2.1 ทักษะการรู้จักตนเอง

2.2 ทักษะการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

2.3 ทักษะการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความรู้

2.4 ทักษะการปรับตัว

2.5 ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ

2.6 ทักษะการวางแผน และการจัดการ

2.7 ทักษะการทำงานเป็นทีม

3. เจตคติ (Attitude : A) คือ คุณลักษณะที่ปลูกฝังของรายวิชา ได้แก่ ใจกว้าง
ขยัน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ กระตือรือร้นช่างคิดผสมผสาน ขยัน ต่อสู้ อดทน เป็นธรรม มั่นใจในตนเอง ช่าง
วิเคราะห์ กล้าคิดกล้าเสี่ยง มีน้ำใจ น่ารักน่าคบ เป็นต้น

จากองค์ความรู้ของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดดังกล่าว ได้
เป็นแนวทางให้ ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดประสบการณ์ สภาพการณ์
หรือสิ่งเร้ามากระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดตามองค์ประกอบของความคิดอันประกอบด้วย
เครื่องมือช่วยคิด ทักษะการคิด คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดเพื่อให้ผู้เรียนมีด้านความรู้
(Knowledge : K) กระบวนการ (Process : P) และเจตคติ (Attitude : A) มีการแก้ปัญหาอย่าง
มีระบบมีประสิทธิภาพ มีการตัดสินใจอย่างไตร่ตรอง รอบคอบ และพร้อมในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่
โลกอนาคตซึ่งเป็นเป้าหมายของหลักสูตร

8. สื่อและอุปกรณ์ (Instructional Media) เป็นสื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการ
เรียนการสอน ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน และมีเทคนิควิธีเลือกหาดังนี้

ในการเลือกสื่อการสอน ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้
แน่นอนก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยัง
มีหลักการอื่น ๆ ที่ใช้ในการประกอบการพิจารณา เช่น

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจและเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียน
การสอนมากที่สุดช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดี เป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตสื่อที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองต้องคุ้มกับเวลาและการลงทุน

นอกจากนี้แล้วการจะเลือกสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น
ผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถและทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน
2. จุดมุ่งหมายในการนำสื่อมาใช้ เช่น

- 2.1 ประกอบหรือร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.2 ใช้นำเข้าสู่บทเรียน
- 2.3 ใช้ในการประกอบคำอธิบาย
- 2.4 ใช้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้เรียนหรือ
- 2.5 ใช้เพื่อสรุปบทเรียน
3. ต้องเข้าใจลักษณะของเฉพาะของสื่อแต่ละชนิดว่าสามารถสร้างความสนใจ และให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างไรบ้าง เช่น
  - 3.1 หนังสือเรียนและสื่อสิ่งพิมพ์ ใช้เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและอ้างอิง
  - 3.2 ของจริงและของจำลอง ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง
  - 3.3 แผนภูมิ แผนภาพและแผนสถิติ ใช้เพื่อต้องการเน้นหรือเพื่อแสดงให้เห็นส่วนประกอบหรือเปรียบเทียบข้อมูล
  - 3.4 สไลด์ ใช้เพื่อเสนอภาพนิ่งขนาดใหญ่ให้ผู้เรียนเห็นทั้งชั้นหรือใช้เพื่อการเรียนรายบุคคลก็ได้
4. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา

Carlton W.H. Erickson นักวิชาการทางด้านการใช้สื่อ กล่าวถึงเกณฑ์การเลือกสื่อการเรียนดังนี้

  1. สื่อการเรียนมีประโยชน์ต่อหน่วยการสอนและมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือให้ประสบการณ์เฉพาะหรือไม่
  2. เนื้อหาวิชาที่จะสื่อความหมายด้วยการใช้สื่อการเรียนนี้เป็นประโยชน์และสำคัญแก่นักศึกษาในชุมชนและสังคมหรือไม่
  3. สื่อการเรียนมีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการสอน หรือเป้าหมายของผู้เรียนหรือไม่
  4. สื่อการเรียนช่วยให้มีการตรวจสอบระดับความแตกต่างของจุดประสงค์ของการสอน ในด้านเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทักษะการฝึกปฏิบัติหรือไม่
  5. สื่อการเรียนช่วยให้นักศึกษาได้คิดตอบสนอง อภิปรายและศึกษาค้นคว้าหรือไม่
  6. สื่อการเรียนได้ช่วยแก้ปัญหาในการเรียนเนื้อหา และช่วยเสริมกิจกรรมนักศึกษาหรือไม่
  7. สื่อการเรียนช่วยให้การเสนอแนวคิดมีความสัมพันธ์กันหรือไม่
  8. สื่อการเรียนได้ช่วยในการเสนอเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับระดับอุณหภูมิ

น้ำหนัก ความลึก ระยะทาง การกระทำกลืน เสียง สี ความมีชีวิตและอารมณ์ได้ดีหรือไม่

9. สื่อการสอนมีความแน่นอนและทันสมัยหรือไม่

10. สื่อการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนที่พึงปรารถนาได้หรือไม่

11. สื่อการสอนช่วยให้แสดงถึงรสนิยมอันดีหรือไม่

12. สื่อการสอนสามารถใช้ในห้องเรียนธรรมดาได้หรือไม่ ความรู้ในเนื้อหาใน

สื่อการสอนมีตัวอย่างมากพอหรือไม่

หลักเกณฑ์ของการเลือกสื่อการสอน ของ Carlton W.H. Erickson ทั้ง 13

ประการข้างต้น พอสรุปเป็นหลักสำหรับการพิจารณาเลือกสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. รูปแบบของขบวนการเรียนการสอน (Types of Learning)

2. ระดับของประสิทธิภาพของสื่อ (Degrees of Proficiency)

3. ประเภทของสื่อ (Types of Media)

4. ราคาในการผลิต (Production Cost)

5. การเลือกสื่อให้สัมพันธ์กับรูปแบบการเรียน (Learning Type-Media

Matches)

9. การวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการกำหนด ขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผล ว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน แยกเป็นก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมี จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาที่สอนระดับปฐมวัยจึงได้จัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และยังสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย การประเมินผลไม่ใช่จะประเมินพัฒนาการ 4 ด้าน ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์- จิตใจ สังคม และสติปัญญา ยังประเมินค่านิยมที่พึงประสงค์ การประเมินผลจึงประเมินอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลถือเป็นกุญแจสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดประสบการณ์ การประเมินจะช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทราบถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมตามสภาพแวดล้อมและ ประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามความสนใจของเด็ก ในบทความนี้จะกล่าวถึงการ ประเมินผลเด็กปฐมวัย

การประเมินผลมี 2 แนวทาง (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541)

1. การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Testing)

2. การประเมินตามสภาพจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

แบบสังเกตและจดบันทึก แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามแบบบันทึก พฤติกรรม แบบสำรวจรายการ (Checklists) ฯลฯ

เฟรเอเบล (Froebel) บิดาแห่งการอนุบาล ได้ให้ความคิดเรียนปนเล่น ครูส่งเสริม พัฒนาการตามธรรมชาติ การประเมินจากการสังเกต พฤติกรรมการเล่น มอนเตสซอรี (Montessori) นักจิตวิทยา แนวคิดคล้าย ๆ เฟรเอเบล ที่แตกต่าง คือ ให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อ แสวงหาความรู้ การจัดสภาพให้เหมือนบ้าน โดยหาประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองตาม ความพอใจ การประเมินจากการสังเกต สัมภาษณ์

ดังนั้นการประเมินผลศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ก็มีความสำคัญ ประเมินจากสภาพ จริง สนทนา พูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมตลอดถึงการนำเสนอผลงานไม่ว่าจะเป็นใน รูปแบบการวาดภาพไม่ใช่มองว่าสวยงามดูที่จินตนาการของเด็กที่ออกมาจากคำพูดที่เด็กสร้าง ผลงานออกมา ไม่ว่าจะเป็น ปั้น สีน้ำ พิมพ์ภาพ ฉีกปะติด ประดิษฐ์ ฯลฯ

10. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมที่บันทึกการตรวจแผนการสอน

10.1 ข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชา เป็นการบันทึกการตรวจแผนการสอนเพื่อ เสนอแนะหลังจากได้ตรวจสอบความถูกต้อง การกำหนดรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ในแผนการ สอน

10.2 บันทึกการสอน เป็นการบันทึกของผู้สอน หลังจากนาแผนการสอนไปใช้ แล้วเพื่อเป็นการปรับปรุงและใช้ในคราวต่อไป มี 3 หัวข้อ คือ

10.2.1 ผลการเรียนรู้ เป็นการบันทึกผลการเรียนด้านสุขภาพและปริมาณทั้ง 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งกำหนดในชั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและ การประเมิน

10.2.2 ปัญหาและอุปสรรค เป็นการบันทึก ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในขณะสอน ก่อนสอน และหลังทำการสอน

10.2.3 ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่หลักสูตรกำหนด

กระบวนการและวิธีพัฒนาบุคลากร

กระบวนการและวิธีการพัฒนาบุคลากร ดังความเห็นต่าง ๆ ที่หลากหลายดังนี้

วิน เชื้อโพธิ์ทัก (2537 : 34) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม แบ่งเป็นประเภทใหญ่ 4 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน (Pre-Services Training) มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ
    - 1.1 การฝึกอบรมจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา
    - 1.2 การผ่านการทดสอบจากกระบวนการรับสมัครงาน
  2. การฝึกอบรมปฐมนิเทศ (Orientation) ระยะเวลา 2 ช่วง
    - 2.1 การปฐมนิเทศขั้นต้นเป็นรายบุคคลกระทำในวันแรกที่เริ่มปฏิบัติงาน
- ประจำการ (Pre-Service Training) เป็นการฝึกอบรมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมบุคลากรก่อนเข้ารับหน้าที่ให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ที่จะได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.2 การฝึกอบรมระหว่างประจำการ (In-Service Training)

เป็นการฝึกอบรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถ ปฏิบัติงาน ได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
  3. การฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน (In-Services Training)
    - 3.1 การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติงาน (On-The-Job Training)
    - 3.2 การฝึกอบรมในห้องทดลอง (Vestibule Training)
    - 3.3 การฝึกอบรมนอกสถานที่ (Out Side Training)
  4. การฝึกอบรมก่อนเลื่อนตำแหน่ง (Pre-Promotional) เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนที่จะได้รับผิดชอบงานหรือตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น
- วิจัย ผลมูล (2539 : 47) ได้กล่าวถึงกระบวนการขั้นตอนในการพัฒนาบุคคล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการช่วยแก้ปัญหาของส่วนราชการและสามารถพัฒนาของส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างได้ผลแท้จริงโดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้
1. สำรวจความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการจากปัญหาการดำเนินงานขององค์กร ความต้องการของผู้บริหารและปัญหาการทำงานของข้าราชการที่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการอบรมและพัฒนาตามแนวทางและวิธีอื่น
  2. เสนอแนะโครงการพัฒนาบุคคลในส่วนราชการตามความจำเป็นและลำดับความสำคัญเร่งด่วนให้ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบให้ความเห็นชอบและตัดสินใจ โดยควรเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการของตน รวมทั้งนโยบายและทิศทางตลอดจนแผนงานรวมของส่วนราชการที่จะปฏิบัติการกิจในความรับผิดชอบให้ได้ผลดีที่สุดเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาด้วย
  3. จัดทำแผนพัฒนาบุคคลทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมด้วยรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมายข้าราชการที่เข้ารับการพัฒนา ชื่อโครงการ เหตุผลและความจำเป็นและ

วัตถุประสงค์ของโครงการรวมทั้งเนื้อหาวิชาเทคนิควิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาแต่ละโครงการด้วย

4. จัดหางบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เอกสารรวมทั้งวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการถ่ายทอดโดยใช้เทคนิควิธีที่ได้ผลในการพัฒนา

5. เตรียมข้าราชการกลุ่มเป้าหมายให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาในแต่ละโครงการ โดยการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการพัฒนาตามเงื่อนไขที่กำหนด มีการแจ้งให้ทราบเหตุผลความจำเป็นรวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับ และผู้ที่เข้ารับการพัฒนาศึกษาโครงการและเอกสารล่วงหน้าเท่าที่สามารถจัดหาได้

6. กำหนดรายละเอียดวิธีการในการประเมินผลการพัฒนาบุคคลในแต่ละโครงการไว้ทั้งในแง่ของการประเมินการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการพัฒนาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งความเห็นและแนวโน้มในการนำความรู้ประสบการณ์ และความชำนาญที่ได้รับจากโครงการพัฒนาไปปรับใช้ในการทำงานประจำว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อประกอบการติดตามผลในระยะต่อไป

พัฒนา สุขประเสริฐ (2540 : 46-47) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการจัดฝึกอบรมตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการ หมายความว่า หน่วยงานต้องการฝึกอบรมบ้างใครต้องการฝึกอบรมบ้าง และต้องการฝึกอบรมในเรื่องใด เพียงใด เมื่อไร หรือทำการสำรวจการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในองค์กร
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะต้องประชุมร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เพราะวัตถุประสงค์จะช่วยชี้ให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้อสนองวัตถุประสงค์นั้น ๆ
3. กำหนดขอบข่ายของหลักสูตร ที่จะจัดขึ้นในหลักสูตรนั้น ๆ ว่าควรจะแบ่งช่วงของเนื้อหาในการอบรมเป็นกี่ระยะหรือจะอบรมรวดเดียวทั้งหมด
4. กำหนดวิธีการฝึกอบรม ด้วยการตระหนักถึงหลักการเรียนรู้ของผู้รับการฝึกอบรมตลอดจนการจัดลำดับเนื้อหาอย่างง่ายในแต่ละวัน การจัดเวลา อุปกรณ์ สถานที่ บรรยากาศต่าง ๆ ตลอดจนคุณสมบัติของผู้บรรยาย และเตรียมจัดสรรงบประมาณเตรียมแบบสอบถามที่จะประเมินการฝึกอบรม
5. การดำเนินการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่อบรมจะต้องคอยดูแลสอดส่องความเรียบร้อยเอาใจใส่ฟังบรรยาย เพื่อเก็บข้อมูลไว้ปรับปรุงให้การฝึกอบรมในครั้งต่อไปสมบูรณ์ขึ้น การฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ และทักษะในเรื่องนั้นเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

6. การประเมินผล เป็นกิจกรรมที่ต้องทำทุกครั้งและการใช้แบบสอบถามเพื่อรู้จักการฝึกอบรมได้รู้ถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่จะต้องปรับปรุงในครั้งต่อไป

7. การติดตามผลหลังจากผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมสิ้นสุดลง ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อวิเคราะห์ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด คำนึงกับค่าใช้จ่ายที่องค์กรลงทุนไปหรือไม่ การติดตามผลถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่ควรดำเนินการ

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากร สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ วิเคราะห์ความต้องการพัฒนา การวางแผนบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากรและการประเมินผล และในการพัฒนาบุคลากรมีหลายวิธีการ ซึ่งวิธีการใดเหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กรใดขึ้นอยู่กับภารกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ดังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

สมาน รังสิโยภุชณ์ (2540 : 655-660) ได้เสนอเทคนิคและวิธีการพัฒนาบุคลากรในราชการไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาบุคคลโดยการฝึกอบรม (Training Methods) แบ่งเป็น 2 พวก คือ

1.1 การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (On - the - job - training) เป็นการที่ผู้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาได้เรียนรู้เทคนิควิธีการทำงาน ได้รับความชำนาญจากการฝึก หรือทดลองปฏิบัติ รวมทั้งอาจได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด ปรัชญาหรือวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการทำงานพร้อม ๆ กันไปกับการปฏิบัติจริง โดยทั่วไปมักนิยมใช้กันอยู่ 2 วิธี คือ

1.1.1 การเสนอแนะ (Coaching) ส่วนใหญ่จะใช้ในการพัฒนาบุคคลที่เพิ่งเข้ารับราชการหรือดำรงตำแหน่งใหม่ไม่นาน และมักใช้กับผู้ปฏิบัติงานในระดับต้น ๆ โดยการมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานที่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติมากที่สุดเป็นผู้ คอยแนะนำดูแลช่วยเหลือให้รู้จักวิธีปฏิบัติงานให้ถูกต้อง โดยปกติมักเป็นการสอนแนะกันแบบตัวต่อตัว แต่อาจมีการสอนแนะกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ได้

1.1.2 การย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ (Job rotation) เป็นการเปิดโอกาสหรือการดำเนินการให้มีการย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การงานเป็นครั้งคราว ซึ่งวิธีนี้จะก่อให้เกิดการตื่นตัว ความกระตือรือร้น และภาวะจำเป็นที่จำต้องเรียนรู้งานในตำแหน่งใหม่ให้สามารถทำได้ดีไม่มีอุปสรรค การพัฒนาบุคคลโดยวิธีการย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ การงานนี้เหมาะสำหรับที่จะใช้ในการพัฒนานักบริหารหรือผู้ดำรงระดับสูงในส่วนราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่าในตำแหน่งในระดับต้น ๆ

1.2 การฝึกอบรมนอกสภาพการทำงาน (Off - the - job training) เป็นการอบรมหรือพัฒนาต้องหยุดการทำงานปกติของตน เพื่อเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรหรือโครงการที่กำหนดขึ้นที่ใช้กันอยู่มีหลายวิธี เช่น

1.2.1 การฝึกอบรมในห้อง เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากบางครั้งเรียกว่า การฝึกอบรมในชั้นเรียน (Classroom methods) วิธีการนี้ยังถือว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และได้ผลมากเพราะผู้รับการอบรมจะมีโอกาสได้เรียนรู้ทั้งในแง่ปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี ทักษะ และวิธีการแก้ปัญหาในการทำงานไปพร้อม ๆ กัน การฝึกอบรมในห้องยังอาจเลือกดำเนินการตามความเหมาะสม ได้หลายวิธี ได้แก่

1) การบรรยาย (Lecture) คือ การเชิญผู้สอนหรือวิทยามาบรรยายให้ผู้รับการอบรมฟังเป็นวิธีการที่พบเห็นได้บ่อยที่สุดในการอบรมประโยชน์ของการบรรยายคือสามารถครอบคลุมเนื้อหาหรือเรื่องราวและจำนวนผู้ฟังได้มากข้อสังเกตเกี่ยวกับการบรรยายก็คือมักเป็นการสื่อสารทางเดียว (one - way communication) หากผู้พูดไม่มีศิลปะในการพูด และการถ่ายทอดความรู้ด้วยวาจาดีพอจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2) การสัมมนา (Seminar) คือ การช่วยกันศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่กำหนดขึ้นเป็นหัวข้อสัมมนา โดยอาจเกี่ยวกับการสำรวจปัญหา การหาวิธีการแก้ไขปัญหา การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน หรือการวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตในทางปฏิบัติ มักมีผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ หรือวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel discussion) เป็นการอภิปรายโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในหัวข้อที่กำหนดโดยจะมีวิทยากรหรือพิธีกรอีก 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ซึ่งในการอภิปรายเป็นคณะนี้ผู้อภิปรายแต่ละคนจะเป็นผู้ให้ความรู้ ประสบการณ์ ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นของตนแก่ผู้ฟัง ภายหลังจากการอภิปรายก็มักเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ซักถาม และแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่อภิปรายด้วย

4) การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มีผู้นิยมใช้มากขึ้น โดยผู้เข้าประชุมปฏิบัติการ ซึ่งตามปกติจะมีประมาณ 10 - 25 คน มีความสนใจ หรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษา วิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันทดลองหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน โดยผู้ดำเนินการจะต้องจัดเตรียม โครงการ วิทยากร ข้อมูล รวมทั้งสถานที่วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม และผู้เข้ารับการประชุมปฏิบัติการทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

1.2.2 การฝึกอบรมทางไกล (Distance training) เป็นวิธีการฝึกอบรมสมัยใหม่ที่ผู้รับการฝึกอบรมไม่ต้องเข้าไปรับฟังการบรรยายในชั้นเรียน แต่อาจรับการฝึกอบรมที่บ้านหรือที่ทำงานของตนผ่านสื่อการฝึกอบรมบางอย่าง เช่น ตำรา หรือ แบบฝึกหัดการฝึกอบรมด้วยตนเอง (programmed instruction) เทปคำบรรยาย (audio tape cassettes) หรือภาพทัศน์ (video tape) เป็นต้น การสมัครเข้ารับการอบรม การรับส่งเอกสาร การฝึกอบรม การแจ้งผล และการติดต่อกับหน่วยงานฝึกอบรมก็อาจใช้บริการทางไปรษณีย์เป็นหลัก วิธีการนี้อาจต้อง

ใช้เวลาในการฝึกอบรมแต่ละโครงการนานกว่าปกติ แต่ก็เป็นวิธีการที่ประหยัดสามารถคลุมพื้นที่ และจำนวนผู้เข้ารับการอบรมได้เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ และเป็นการเพิ่มโอกาสให้ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ห่างไกลได้เข้ารับการอบรม และพัฒนาโดยไม่ต้อง เสียเวลาและค่าใช้จ่ายทั้งของตนและของทางราชการเป็นจำนวนมากในการเดินทางไปเข้ารับการ อบรมตามที่ทางราชการจัดขึ้นตามปกติอีกด้วย

กรมวิชาการ (2543 : 21-22) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. จัดหาแหล่งเรียนรู้ให้ครูได้ศึกษาและพัฒนาตนเอง
2. จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษา ให้ร้อยรัดกับการนิเทศภายนอกหรือการ ส่งเสริมสนับสนุนจากสถานศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงของสถานศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษากล้าคิด กล้าตัดสินใจ และมี เสรีภาพทางวิชาการ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษา ได้ทำงานร่วมกันได้ แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียน การสอนร่วมกัน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับการอบรมร่วม ประชุมสัมมนา ฝึกปฏิบัติการ ที่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดขึ้น
6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และ ประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพครู
8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้สะสมประสบการณ์ทาง วิชาชีพเพื่อการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

ชัยยุทธ์ ศิริสุทธิ (2547 : 42-43) ได้กล่าวถึงงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มี ความสำคัญและจำเป็นต้องวางแผนจัดกิจกรรม โดยมีวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. การปฐมนิเทศ (Orientation) เป็นการแนะนำให้พนักงานได้รู้จักกฎระเบียบ การปฏิบัติตนตลอดจนหัวหน้างานในองค์การที่พนักงานเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามการปฐมนิเทศ จะ ดำเนินการในช่วงแรกที่พนักงานได้รับการบรรจุเข้ามาในองค์การ
2. การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่บุคคลได้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และ ทศนคติที่จะช่วยให้ตนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นองค์ประกอบขององค์การให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี โดยจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมเพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน มี ทศนคติที่ดีต่อการทำงาน ตลอดจนมีความรักในองค์การ ตามแนวคิดสมัยใหม่การฝึกอบรมเป็น

ความรับผิดชอบของหน่วยงานและบุคคล 3 ฝ่าย คือ องค์กรตัวผู้รับการอบรมเอง และหน่วยฝึกอบรม การฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อน ระหว่าง และหลังการอบรม สรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาบุคลากรอาจทำได้ 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ การให้การศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

จากการศึกษาการพัฒนาบุคลากรสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ ความต้องการการวางแผน การดำเนินการพัฒนาและการประเมินผลโดยวิธีการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญ 3 วิธี คือ การฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา ดังนี้

1. กลยุทธ์ในการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่า วิธีการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาทางปฏิบัติในระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน การประชุมปฏิบัติการเป็นการเจาะจงถึงการกระทำที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา นั้น ๆ โดยมีผู้กล่าวถึงการประชุมปฏิบัติการ ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และสำนักงานพัฒนาข้าราชการครู (2541 : 16 - 21) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการที่เริ่มมีผู้นิยมใช้มากขึ้น ซึ่งตามปกติจำนวนผู้เข้าประชุมปฏิบัติการ จะมีประมาณ 10-25 คน มีความสนใจหรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษา วิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมกันทดลองวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ หรือทักษะในการทำงาน โดยผู้ดำเนินการจะต้องจัดเตรียมโครงการ วิทยากร ข้อมูล รวมทั้งสถานที่วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม และผู้เข้าประชุมปฏิบัติการทุกคน ต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 42) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า หมายถึง การประชุมที่เน้นให้ผู้ร่วมประชุม เข้าใจและทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติอย่างแท้จริง

วิธีของการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ ผู้จัดอบรมต้องจัดเตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งวิทยากร และข้อมูลต่าง ๆ สำหรับการค้นคว้าไว้ล่วงหน้าแล้วจึงจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ และหลังจากประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วจัดประเมินผลติดตามผลตามต้องการ

ข้อดีของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีส่วนร่วมได้มาก ให้กลุ่มได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง ข้อจำกัด คือ ทั้งวิทยากรและผู้เข้าร่วมต้องใช้เวลาแก่งานนี้มากและต้องใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติจำนวนมาก นอกจากนี้ต้องใช้อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกพิเศษและผู้อบรมต้องพร้อมที่จะต้องทำงานแบบลำพังคนเดียว และแบบร่วมมือ

สุวิมล ว่องวานิช (2547 : 26) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการอบรมที่เริ่มจากวิทยากรบรรยายทฤษฎี เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการให้แก่สมาชิกผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ แนวคิดทฤษฎีที่ได้มาใช้ในการฝึกปฏิบัติ ยึดหลักกระบวนการกลุ่ม ทุกคนมีส่วนร่วมและอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยมีกระบวนการกลุ่ม สมาชิกที่เข้าร่วมมีการประเมินการดำเนินการพัฒนาความรู้ความเข้าใจตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากประชุมปฏิบัติการไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานหรือองค์กรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน เป็นการพัฒนาบุคลากรอีกประการหนึ่ง เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงการนิเทศภายในไว้ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 50) ได้กล่าวว่า การนิเทศประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ
2. ขั้นเตรียมนิเทศ
3. ขั้นดำเนินการนิเทศ
4. ขั้นการสร้างเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
5. ขั้นการประเมินผลการนิเทศ

สำนักนิเทศ และพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 47) ได้กล่าวถึงการนิเทศภายในว่า หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรครูในโรงเรียนหรือระหว่างบุคลากร กับครูผู้สอนด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปรึกษาหารือการประชุมชี้แจงหรืออาจเป็นในลักษณะเป็นกันเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 16) ได้สรุปถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศภายในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูชำนาญการ ครูผู้ร่วมนิเทศ ครูแกนนำ ดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษามีหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักการปฏิบัติงานตามวิธีวิทยาศาสตร์
2. หลักการปฏิบัติงานตามวิธีทางประชาธิปไตย
3. หลักการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสร้างสรรค์
4. หลักการปฏิบัติงานตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วมเน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมพัฒนา
5. หลักการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ
6. หลักการปฏิบัติงาน โดยยึดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 15) ได้สรุปความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศว่าแยกได้เป็น 2 นัย คือ ความจำเป็นซึ่งจะต้องมีการนิเทศในระบบการศึกษา โดยเหตุที่ต้องมีการนิเทศ คือ

1. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ครูซึ่งทำหน้าที่สอนและมีกิจกรรมอื่นอีกมากมาย จึงจำเป็นต้องอาศัยการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการ คือ ผู้นิเทศ หรือศึกษานิเทศก์

เยาวพา เดชะคุปต์ (2539 : 43) กล่าวถึง การนิเทศภายในว่า เป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียนในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 21) สรุปไว้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรครูในโรงเรียนหรือระหว่างบุคลากรครูด้วยกันเองให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 1) กล่าวว่า การนิเทศมีความหมายกว้างขวางและแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์และทักษะของนักการศึกษา ขึ้นอยู่กับแนวคิดระดับการปฏิบัติในการนำการนิเทศไปใช้ ทั้งนี้ก็เพราะผู้นิเทศมีหลายระดับ ในระดับกรมที่เรียกว่าศึกษานิเทศก์ จะมีบทบาทและหน้าที่ในการให้การนิเทศการศึกษา โยตรง ส่วนในระดับวิทยาหรือ

โรงเรียนนั้น จะมีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ รวมทั้งความเข้าใจของครูเอง ช่างอาจเข้าใจการนิเทศในอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครูกับครู ผู้บริหารกับครู ซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติที่ต่องานที่ปฏิบัติ ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้การติดตามผลงานต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้ สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งจะกล่าวถึงความหมาย จุดมุ่งหมาย กรอบแสดงลักษณะ กระบวนการวิจัย ขั้นตอน และสรุปหลักการของการบริการ ไว้ดังนี้ (พัฒนา สุขประเสริฐ, 2541 : 42-44)

3.1 ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล การปฏิบัติการ ดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 จุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติ การปฏิบัติการเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดียิ่งขึ้น ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์สภาพปัญหาอันเป็นเหตุให้งานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ จากนั้นใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์การปฏิบัติหาข้อมูล และวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหา ดังกล่าวได้ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

3.3 กรอบและลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ

กรอบและลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ มี 4 ลักษณะ ดังนี้

3.3.1 เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและร่วมมือ (Participation and Collaboration)

3.3.2 เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation)

3.3.3 ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function)

3.3.4 ใช้วงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral)

4. กระบวนการดำเนินงานการวิจัยปฏิบัติการ

กระบวนการดำเนินงานการวิจัยปฏิบัติการมีขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ในการดำเนินการดังนี้

- 4.1 การจำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่พึงประสงค์จะศึกษา
- 4.2 เลือกปัญหาสำคัญที่เป็นสาระควรแก่การวิจัย
- 4.3 เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัย
- 4.4 บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย
- 4.5 ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มผู้วิจัยที่ได้พิจารณาไว้แล้วอีกครั้งหนึ่งเพื่อ

สรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและวิธีแก้ปัญหานั้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยนี้ เมื่อก้าวในเชิงนำไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีวิธีดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามปรัชญาแนวคิดของ เคมมิสและแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and Mc Taggart) ในแต่ละวงจรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การปฏิบัติการ(Action)
3. การสังเกตการณ์ (Observation)
4. การสะท้อนผล (Reflection)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัยและแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่จะศึกษา

สรุปหลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการได้ดังนี้

1. การวิจัยปฏิบัติการ เป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง
2. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม และให้การปรึกษาหารือร่วมมือกันทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด
3. การวิจัยปฏิบัติการใช้สะท้อนการปฏิบัติ โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
4. การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนอย่างมีระบบ
5. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ

6. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรม จากการบันทึกพัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหาการแก้ปัญหาการปรับปรุง และได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผล

สรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่มีกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ แก้ปัญหานั้น โดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติการตามแผน ขั้นการสังเกต และขั้นการสะท้อนผล โดยมีการปฏิบัติการดำเนินงานที่ต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านกกกอก ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ห่างจากอำเภอประมาณ 28 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดมหาสารคาม ประมาณ 48 กิโลเมตร มีเนื้อที่ ประมาณ 2 งาน ปัจจุบันมีเด็กนักเรียน จำนวน 63 คน ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน

จำนวนหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ มี 9 หมู่บ้าน ได้แก่

1. บ้านบัวมาศ หมู่ที่ 1
2. บ้านบัวมาศ หมู่ที่ 2
3. บ้านหนองแวง หมู่ที่ 3
4. บ้านหนองตุ หมู่ที่ 4
5. บ้านกกกอก หมู่ที่ 5
6. บ้านทุ่งสว่าง หมู่ที่ 6
7. บ้านอุทัยทิศ หมู่ที่ 7
8. บ้านโนนทัน หมู่ที่ 8
9. บ้านไทยเจริญ หมู่ที่ 9

พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี ภายใต้งานบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น มีการจัดการศึกษาอยู่ในระดับเดียว คือ การศึกษาปฐมวัย โดยจัดในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีครูผู้ดูแลเด็ก ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการ และมาตรฐาน

การดำเนินงานและคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พุทธศักราช 2547 และมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก พุทธศักราช 2553 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนวัยเรียนเข้าศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป ซึ่งปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ

ปรัชญาการศึกษา

จัดการศึกษาให้มีพัฒนาการครบถ้วนตามวัยของเด็ก ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมในการจัดประสบการณ์ ให้สอดคล้องกับความสนใจเด็กเป็นรายบุคคลและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น โดยเน้นให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีความสามารถและมีความสุข

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทุกด้าน มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขนิสัยที่ดี มีสุนทรียภาพทางด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักความเป็นไทย รักธรรมชาติ มีความสามารถการใช้ภาษาการสื่อสาร คิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คำขวัญ

มีวินัย ใฝ่เรียนรู้อย่างมีความสุข

ภารกิจ

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยที่ดี
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
4. จัดกิจกรรมเสริมสร้างสำนึกในการใช้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

5. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเอง
6. จัดกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตย
7. จัดบรรยายและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
8. พัฒนาครูและบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย
9. พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

เป้าหมาย

1. เด็กทุกคนมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

2. เด็กทุกคนสามารถใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับวัย
3. เด็กทุกคนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้
4. เด็กทุกคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ ประหยัด และอยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุข

5. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเอง
6. จัดกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตย
7. จัดบรรยายและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
8. พัฒนาครูและบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย
9. พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

เป้าหมาย

1. เด็กทุกคนมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
2. เด็กทุกคนสามารถใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับวัย
3. เด็กทุกคนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้
4. เด็กทุกคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ ประหยัด และอยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุข

5. เด็กทุกคนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการช่วยเหลือตนเองใน

ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับวัย

6. เด็กทุกคนได้รับการปลูกฝังให้มีจิตใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ศึกษาและวิจัยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ประกอบ เพชรสุวรรณ (2548 : 89 – 90) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการข้ามวิชาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดบ้านโนนเจริญ ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรม ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ การเพิ่มพูนความรู้ การเพิ่มทักษะ และการสร้างความสัมพันธ์ ครูพี่เลี้ยงมีความกระตือรือร้น ต้องการพัฒนาตนเองและร่วมกิจกรรมตลอดจนการอบรม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความ

มั่นใจและดำเนินการจัดการเรียนการสอนบูรณาการข้ามวิชา มีการปรับปรุงงาน ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนแบบข้ามวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กัลยาพร เนติรัตน์ (2549 : 93 - 97) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการโรงเรียนณัฐสุตา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ นอกจากสามารถพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้ และมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ทั้ง 6 ชั้น และยังส่งผลให้นักเรียนเป็นคนกล้าคิดกล้าทำสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยมีผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาครูด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศ เป็นกิจกรรมการพัฒนาให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความมั่นใจให้กับครู ทำให้ครูเกิดทักษะในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยได้ดี

ชัยวัฒน์ เลิศนา (2549 : 92 - 93) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ โรงเรียนวัดทุ่งรี อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนแบบเดิมที่สอนแบบบรรยายยึดครูเป็นสำคัญมาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ นักเรียนมีความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนรู้ สนุกสนาน นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบมากขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้ศึกษาตนเอง ได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของเพื่อน นักเรียนมีความพึงพอใจ และสนุกสนานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นแบบบูรณาการ

ธีระ ภักดีภูมิรินทร์ (2549 : 185) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านหนองฮี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาก่อนการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นแบบบูรณาการทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้นที่ผ่านมายังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันประชุมวางแผนโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา จำนวน 3 กลยุทธ์ คือ การอบรมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน โดยเมื่อสิ้นสุดการอบรมปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 คน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นแบบบูรณาการตามกรอบแนวคิด การวิจัยอยู่ในระดับมากคือการกำหนดหัวเรื่อง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การวางแผน การสอน การปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ และการประเมิน แต่ยังคงขาดความเชื่อมั่นในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในห้องเรียน จึงดำเนินการนิเทศภายในโดยมีกิจกรรม คือ การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้น และการ

สังเกตการณ์สอน พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตาม กระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้อย่างดีมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับดีทุกขั้นตอน

พัชรินทร์ ทวีวงษ์โอฬาร (2549 : 105 - 106) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนพระกุมารเยซูวิทยาขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น พบว่า การพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กลยุทธ์ใน การพัฒนา 2 กิจกรรม คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พบว่า บุคลากรมี ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนเป็นอย่างดี มีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทั้ง 7 ขั้นตอน เป็นอย่างดี ครูผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิค ใหม่ ๆ ในการใช้เวลาในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม การปรับปรุงและการพัฒนาการเรียน การสอน การปฏิบัติการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ และสามารถจัดการ เรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพ็ญประภา ชินอ่อน (2549 : 63 - 64) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัด กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนอนุบาลทันวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า หลังจากการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้กลยุทธ์ ในการพัฒนา ด้วยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การฝึกอบรม และการนิเทศภายใน ปรากฏว่า บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนเป็นอย่างดี และมีความรู้ความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้ง 6 ขั้นตอน เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น อยากรู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และเรียนรู้ด้วยความสุข บุคลากรผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้ามีการปรึกษาแนะนำซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาและแนวทางปรับปรุงพัฒนา บุคลากรทุกคนมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สวัสดิ์ ลวดลาย (2549 : 94 - 95) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนราชวิถี (ประสาทราชบุรีบำรุง) อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มเป้าหมาย สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ดีกระตุ้นให้มีผู้เรียนมีความ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง จัดลำดับการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก ประเมิน ความก้าวหน้าของนักเรียนตามสภาพจริง ใช้สื่อประกอบการสอน ด้านนักเรียนมีความสนุกสนาน ในการเรียนรู้ได้เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมและเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประภัสสร ประทุมตา (2550 : 83 - 84) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาบุคลากรด้าน การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการทั้ง 2 วงรอบ พบว่า บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านที่ต้องการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ ด้านความเข้าใจในการเขียนแผนการจัด

ประสบการณ์และด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถจัดประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ทำให้การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลนาจารย์มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

เอกชัย บำรุงแก้ว (2550 : 104 – 105) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านละลอกกระสัง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าหลังจากดำเนินการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา ด้วยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การให้ความรู้แบบ Coaching and Mentoring และ การนิเทศ ปรากฏว่าบุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนเป็นอย่างดี และมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงออกได้เต็มที่ กระตือรือร้นอยากมีส่วนร่วมการฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับความรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและสัมพันธ์กับชีวิตจริง

สมยงค์ น้อยนอนเมือง (2553 : 92 – 94) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการของผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ดำเนินการ 2 วงรอบ โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ เมื่อครบ 2 วงรอบ แล้วทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

พี มิ่ง (Liang, Pi – Ming, 2002 : 2338 – A) ได้วิจัยการรับรู้ด้านคุณภาพและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนวัยเรียน : การศึกษาของการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวไต้หวันที่มีบุตรกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาล พบว่า การวิจัยใช้วิธีสุ่มเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครอง 720 คน ที่มีบุตร อายุ 4 – 6 ปี และเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในเขตอำเภอเมืองและโรงเรียนอนุบาล 12 แห่ง เครื่องมือที่ประยุกต์แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน คือ (a) ผู้ปกครองชาวไต้หวันมีความเห็นว่าโรงเรียนอนุบาลของลูกพวกเขาสามารถรักษาคุณภาพในด้านกระบวนการบริหารงานไว้ได้มากกว่าด้านโครงสร้าง (b) พบว่า ปัจจัย ด้านครอบครัวมี 2 ประการ คือ “ การศึกษาของผู้ปกครอง ” และ “ รายได้ของครอบครัว ” มีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้ปกครองในการยอมรับคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (c) ผู้ปกครองที่มีบุตรเรียนโรงเรียนอนุบาลที่ไม่เก็บเงิน ยังมีความพึงพอใจ ต่อคุณวุฒิของ

ครูมากกว่าผู้ปกครองที่มีบุตรเรียนโรงเรียนเอกชนอีกด้วย (d) จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ผู้ปกครองชาวไต้หวันที่ให้การยอมรับคุณภาพในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นกัน (e) อาคารและพื้นที่ในการใช้งานสถานที่ตั้งและแหล่งอำนวยความสะดวกการบริหารหลักสูตรและปรัชญาในการบริหารงาน คุณวุฒิของครู และค่าใช้จ่ายล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

แมทต็อกซ์ (Maddox. 2003 : 112 – A) ได้ศึกษาเพื่อฝึกอบรมครูกลุ่มที่เลือกมาจากสหวิทยาเขต Norwalk – La Mirada ในกลยุทธ์การสอนและบทเรียนตัวอย่างที่หลากหลายสำหรับครูเพื่อใช้ในชั้นเรียน และเพื่อศึกษาว่า การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในชั้นเรียนของตนหลังการฝึกอบรมสำเร็จแล้ว การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับการฝึกอบรมครู ในด้านกลยุทธ์การสอนที่ใช้กับผู้เรียนทุกคนโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนที่หลากหลายของครูเหล่านั้น ครูจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละชั้นเรียนอย่างเข้าใจจริง ๆ ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์หนึ่ง ๆ ไม่เหมาะสมกับวิธีการสอนเลย เมื่อลดขนาดชั้นครูหลายคนเข้าใจในชั้นเรียน โดยมีประสบการณ์การสอนน้อยหรือไม่มีเลย ผู้วิจัยค้นพบว่า ครูจำนวน 15 คน ในทั้งหมด 25 คน ในการศึกษาครั้งนี้ ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนการเข้าชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ประกอบด้วยการประเมินรูปแบบการสอน การฝึกอบรม ครูตอบคำถามข้อสอบเชิงเนื้อหาและแบบตรวจสอบรายการที่กำหนดความรู้เดิมของตน และการใช้กลยุทธ์พหุปัญญา รวมทั้งการใช้โครงสร้างของการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ระยะที่ 2 ประกอบด้วย ครูที่เข้าร่วมมือกัน ในระยะที่ 3 ครูกลับไปทำแบบทดสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการของครูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสอนของตน หลังจากการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้วระหว่างการฝึกอบรม ครูทำงานร่วมกันและมีประสบการณ์ในกลยุทธ์การสอนด้วยตนเอง ครูได้เรียนรู้ร่วมกัน และใช้วิธีพวกตนเรียนรู้ได้ดีที่สุด และวิธีพวกครูสามารถประยุกต์ การฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนในขณะที่ฝึกอบรมดำเนินไปครูแสดงความเข้าใจชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับพหุปัญญา ครูเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้สนุกสนาน โครงสร้างการฝึกอบรมของ Kagan ครั้งนี้ช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทางวิชาการซึ่งสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกและทำให้การเรียนรู้ได้มากขึ้น การฝึกอบรมทำให้ครูมีการปรับปรุงกลยุทธ์การสอนและรูปแบบการสอนในเฉพาะด้านที่ได้รับ

วิกคิ ลินเนท (Bradley, Vicki Lynnette. 2002 : 4224 – A) ได้วิจัยการพัฒนาวิชาชีพ โดยการเรียนรู้จากตัวบุคคล ชุมชนและกลุ่มวิชาชีพ การส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านการสอนและดูแลเด็กในศูนย์ดูแลเด็กประจำรัฐเท็กซัส จากผลการวิจัย พบว่า แหล่งเรียนรู้จากตัวบุคคล แหล่งเรียนรู้จากชุมชนและแหล่งเรียนรู้จากกลุ่มวิชาชีพด้านปฐมวัย โดยทั่วไปพบว่า ครูประจำศูนย์ดูแลเด็กสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้โดยไม่ค่อย

มีอุปสรรคทางด้านความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครูประจำศูนย์คือความตึงเครียดระหว่างครูประจำศูนย์และครอบครัวของเด็ก ข้อจำกัดที่เกิดจากการจัดระเบียบห้องเรียนใหม่ ความยากในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นงานเขียน การจัดแหล่งเรียนรู้ได้รับความคาดหวังว่าน่าจะนำไปใช้ประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดอบรมครูประจำศูนย์ เพื่อให้ครูประจำศูนย์สามารถปฏิบัติงานซึ่งเป็นสนับสนุนทฤษฎีการศึกษาขั้นปฐมวัยได้

อิซิกอกู (Isikoglu. 2002 : 1702 – A) ได้ทำการวิจัยการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้าในหลักสูตรปฐมวัยศึกษา การออกแบบการศึกษาข้ามกรณีเชิงพรรณนาครั้งนี้ใช้เพื่อศึกษาว่าคอมพิวเตอร์ใช้ในชั้นเรียนปฐมวัยที่ต่างกัน 2 ห้องเรียนอย่างไรบ้าง ดังนี้ (1) เมื่อใช้หลักสูตรสามัญศึกษา (2) เมื่อใช้หลักสูตรวิธีการสอนแบบโครงงาน ความมุ่งหมายประการหนึ่งของการศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบและอ้างอิงหลักฐานเอกสารว่าครูใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ดังนั้นก็ได้รับรวมเอามุมมองของเด็กเข้าไว้ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ยังศึกษาว่ารูปแบบของหลักสูตรที่ต่างกันนี้ส่งผลต่อกระบวนการบูรณาการคอมพิวเตอร์อย่างไรบ้าง การศึกษาได้สำเร็จลงด้วยการใช้วิธีการวิจัยแบบสืบเสาะเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงกรณีศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นได้จาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครูและสิ่งที่สร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วย การเรียบเรียงข้อมูล การจัดประเภทต่าง ๆ ของข้อมูล แนวคิดและแบบแผน การลงรหัสข้อมูล การพัฒนากรณีและการเปรียบเทียบการข้ามกรณี ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ห้องเรียนทั้ง 2 ห้อง ใช้คอมพิวเตอร์เป็นส่วนของกิจกรรมเวลาเล่นมากกว่าบูรณาการเข้าในหลักสูตรชั้นเรียนถึงแม้ว่าครูทุกคนตั้งใจที่จะบูรณาการคอมพิวเตอร์เข้าในชั้นเรียนสไลด์การสอนของครูก็แตกต่างกัน

มาร์ติน (Martin. 2006 : 781 - A) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนแบบร่วมมือกับการสอนเป็นรายบุคคลของการสอนด้วยระบบการ เรียนรู้แบบบูรณาการในวิชาคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและพฤติกรรมนักเรียน ผู้ใหญ่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 16- 21 ปี) ในเขตเมือง โดยใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การวัดผลสัมฤทธิ์ใช้แบบทดสอบการศึกษาพื้นฐานสำหรับผู้ใหญ่แบบสำรวจเจตคติใช้สำรวจเจตคติต่อคณิตศาสตร์บทเรียนที่สัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์และต่อกิจกรรมกลุ่ม การประเมินพฤติกรรมใช้การสังเกตห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง เป็นกลุ่มและเป็นเวลา (ก่อนและหลังเรียน) และใช้สถิติอื่น ๆ วิเคราะห์ด้านอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน สอนด้วยระบบการ เรียนรู้แบบบูรณาการทำคะแนนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแบบทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ใหญ่ได้เหมือน ๆ กัน และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ - ระบบการ เรียนรู้แบบบูรณาการมีเจตคติต่อคณิตศาสตร์โดยรวมดี

กว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเป็นรายบุคคล - ระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญ และกลุ่มที่เรียนเป็นรายบุคคล ระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำงานได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ - ระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปความสม่ำเสมอและระยะเวลาที่ใช้ระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการอาจจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญถึงแม้ว่าจะไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะสอบสวนผลกระทบของรูปแบบการใช้เหล่านี้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน่วยงานหรือองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในการทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้งานที่มีคุณภาพ ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กให้มีคุณภาพนั้นจึงต้องใช้ยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ซึ่งวิธีการในการพัฒนาบุคลากร คือการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ

